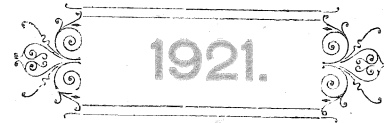

РУСКИ КАЛЕНДАР
ЗА ЈУЖНОСЛАВЈАНСКИХ РУСИНОХ

НА ПРОСТИ РОК

КОТРИ МА 365 ДЊИ.

ЗЛОЖЕЛ

У МЕНУ РУСКОГО НАРОДНОГО ПРОСВИТНОГО ДРУШТВА

ДЮРА БИНДАС,

дюрдьовски руски парох и подпредседатељ Р. Н. П. Д.

Видатељ и властитељ:

РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВИТНЕ ДРУШТВО

РУСКИ-КЕРЕСТУР.

СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ
СРПСКА МОНАСТИРСКА ШТАМПАРИЈА

1920. — 416.

Родословіе

князьского дому Князьовнии Сербох, Хорватох и Словенцох.

Его Величество краль **Петро I.** родзени 29. юлія 1844. року у Београду. Вибрани за крала Сербіи 2. юнія 1903. р. Корунувани кральском коруном 8. септ. 1904. р. у Београду и миропомазовани у манастиру Жичи 26. септ. 1904. р.

Дзеци Его Величества Крала:

1. Его кральске Височество престолонаслідник-регент **Александр** родзени 4. децембра 1889. р. на Цетиню.
2. Его кральске Височество **Дьордьє** родзени 27. августа 1887. р. на Цетиню.
3. Ей кральске Височество княгиня **Елена** вд. **Јована Константиновича.**

Преосвящени владика **Др. Діонисій Няради,** епископ крижевацкей епархіи. Вон перши владика у нашей епархіи родом Русин, крив од нашей криви. Ньет того хто би го нье познал и полюбел як свойого власного духовного оца, котри з каждым крочайом уж указал же вон льем за Бога и за свой народ же. На то и офируе свойо душевни и тьилесни сили. Вон е справедливи апостол и благодьитель руского народу.

Народзел ше 10. X. 1874. р. у Руским Керестуре од худобних родичох. Науки свойо, вше отлично, окончел у Загребу. Пошвещени за священника 1. I. 1899. р. Од теди през вельо роки воспитовал младих школярох за нашо владичество, и уж теди бул шицким оцц и наймилши советник. За епископа пошвещени бул у Риме на Рождество Христово 1914. р. У найчеших часох приялше управяньє крижевацкого владичества. Вон народу любезни оцц а священником своим найискренши брат. Най му преблагий Господь допоможе у його пречешкей роботи о нас!

Я Н У А Р

31 ДЗЕНЬ

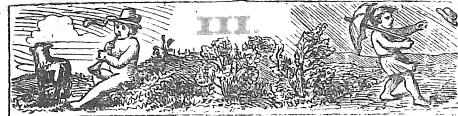
По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко		Дзень длуи:
			виход г. м.	заход г. м.	
14 П.	1 Обриз. Г. Вас. В.	Феликс	7 33	4 27	10. 9 г. 12 м. 20. 9 г. 36 м. 31. 10 г. 6 м.
15 С.	2 Силвестер папа	Павел пуст.	7 32	4 28	
Ньедзели пред Просвященем. Гл. 8. На утр. еванг. воскр. 11. На литург. ап. а. 298. еванг. Марк. а. 1.					
16 Нь.	3 Малахий и Гордій	Марцел	7 31	4 29	Сторочие нагадованье о хвилы: 1. до 9. жимно, буря и мраз, 10. хмарно, 11. до 23. цепо з витром, 24. и 25. ясно, 26. цепо, 27. до 29. шньиг, 30. и 31. цепо.
17 П.	4 Собор 70 апост.)	Антон	7 30	4 30	
18 В.	5 Теолепт	Приска	7 29	4 31	
19 С.	6 Богоявленіе Г.	Канут	7 28	4 32	
20 Ш.	7 Собор Јоана кр.	Фабіан	7 27	4 33	
21 П.	8 Георгій и Ем.	Агница	7 26	4 34	
22 С.	9 М. Полиекта	Викент	7 25	4 35	
Ньедзели по Просвященю. Гл. 1. На утр. ев. воскр. 1. На лит. ап. а. 224. ев. Мафт. а. 8.					
23 Нь.	10 Григорій Нис.	Седемдзеш.	7 24	4 36	Роботи у газдовству того мешаца: Слами навожиц до аклю да ше гной прави. Кед драга добра мож гной вожиц на громаду и преруцовац да зрее до ешеня. Кед би бул груби шньиг а на ным лядовица, треба шньиг прекоповац, або рога ти статок прегнац по жице, да нье вигинье аьле да ростлина воздух достанье.
24 П.	11 Теодосій В.	Тимотий	7 23	4 37	
25 В.	12 Татьяна мч.	Обр. Павла	7 22	4 38	
26 С.	13 Ермил и Стр.	Поликарп	7 21	4 39	
27 Ш.	14 Пр. Отци изб.	Јоан Зл.	7 19	4 41	
28 П.	15 Павел тив.	Карло В.	7 18	4 42	
29 С.	16 Покл. вер. св. Петр.	Франц С.	7 17	4 43	
Ньедзели 30. Гл. 2. На утр. ев. воскр. 3. На лит. ап. а. 258. ев. Лук. а. 91.					
30 Нь.	17 Антоній В.	Марта	7 16	4 44	
31 П.	18 Атанас и Кир. С	Петро Н.	7 14	4 46	
1 В.	19 Макарий Ег.	Игнат	7 13	4 47	
2 С.	20 Евтимій В.	Сритеніе	7 12	4 48	
3 Ш.	21 Максим исп.	Власій	7 11	4 49	
4 П.	22 Тимофтей	Вероника	7 9	4 51	
5 С.	23 Климент	Агата	7 8	4 52	
Ньедзели 31. Гл. 3. На утр. ев. воскр. 3. На лит. ап. а. 280. ев. Лук. а. 93.					
6 Нь.	24 Пр. Ксенія	Доротея	7 6	4 54	
7 П.	25 Григорій Б.	Ромулд	7 5	4 55	
8 В.	26 Ксенофонт	Јоан исп.	7 4	4 56	
9 С.	27 Јоан Зл.	Попелна стр.	7 2	4 58	
10 Ш.	28 Ефрем Сир.	Сколост.	7 1	4 59	
11 П.	29 Игнат Богон.	Десидерій	6 59	5 1	
12 С.	30 Три святители	Евлалија	6 58	5 2	
Ньедзели 32. Гл. 4. На утр. ев. воскр. 4. На лит. ап. а. 285. ев. Лук. а. 94.					
13 Нь.	31 Кир и Јоан	Јулиана	6 57	5 3	

ФЕБРУАР

28 ДНЬИ

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко		Дзень дуги:
			внход г. м.	заход г. м.	
14 П.	1 Трифон	Валентин	6 55	5 5	10. 10 г. 36 м.
15 В.	2 Стритеніе Г.	Фавст	6 54	5 6	20. 11 г. 10 м.
16 С.	3 Симеон и Ана	Юліана	6 52	5 8	28. 11 г. 36 м.
17 Ш.	4 Исидор	Сабина	6 51	5 9	Сторочне нагадованье о хвильи: 1. до 9. ясно; 10. до 13. хмарно и цепло; 14. до 17. мраз; 18. до 28. цепло.
18 П.	5 Агафтія мч.	Константин	6 49	5 11	
19 С.	6 Вукол	Конрад	6 48	5 12	
Ньедзеля Митара и Фарисей. Поч. Трїода. Гл. 5. Ев. воскр. 5. На лит. ап. з. 296. ев. Лук. з. 89.					
20 Нь.	7 Партеній	Попел.	6 46	5 14	Роботи у газдов- ству того мешаца исти як и у яну- ару. Кед хвиля до- пуци мож орац за овес и кукурицу.
21 П.	8 Теодор смр.	Елеонора	6 45	5 15	
22 В.	9 Никифор мч.	Петро	6 43	5 17	
23 С.	10 Харалампій	Петро дам.	6 42	5 18	
24 Ш.	11 Власій	Мафтей ап.	6 40	5 20	
25 П.	12 Мелетія	Викторин	6 39	5 21	
26 С.	13 Мартиніана	Александр	6 37	5 23	
Ньедзеля Влудного сына. Гл. 6. На утр. ев. воскр. 6. На лит. ап. з. 135. ев. Лук. з. 79.					
27 Нь.	14 Евксентія	Нестор	6 35	5 25	Трета ньедзеля посту. Крестопокл. гл. 3. На утр. ев. воскр. 11. На лит. ап. з. 311. ев. Марко з. 37.
28 П.	15 Онисим	Теофил	6 33	5 27	
1 В.	16 Памфил	Албин	6 31	5 29	
2 С.	17 Теодор тир.	Елена	6 29	5 31	
3 Ш.	18 Лев папа	Кунигунда	6 27	5 33	
4 П.	19 Архип	Казимир	6 25	5 35	
5 С.	20 Лев кат. Зад. соб.	Вячеслав	6 24	5 36	
Ньедзеля мясопустна. Гл. 7. На утр. ев. воскр. 7. На лит. ап. з. 140. ев. Мафт. з. 106.					
6 Нь.	21 Тимотей	Виктор	6 23	5 37	Штвартя ньедзеля посту. Гл. 4. на утр. ев. воскр. 1. На лит. ап. з. 314. ев. Марко з. 40.
7 П.	22 Обрит. мощ. мч.	Тома акв.	6 21	5 39	
8 В.	23 Поликарп еп.	Joан бож.	6 20	5 40	
9 С.	24 Обрит. ч. гл. J. кр.	Франциска	6 19	5 41	
10 Ш.	25 Тарасій	40 муч.	6 17	5 43	
11 П.	26 Порфирій	Константин	6 15	5 45	
12 С.	27 Прокопій	Григорій	6 14	5 46	
Ньедзеля снропустна. Гл. 8. На утр. ев. воскр. 8. На лит. ап. з. 112. ев. Мафт. з. 17.					
13 Нь.	28 Василій	Кристина	6 12	5 48	

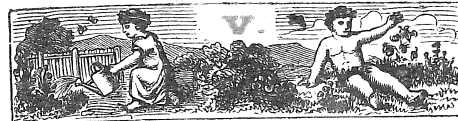
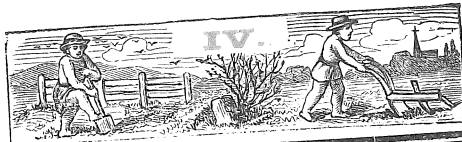
МАРЕЦ

31 ДЗЕНЬ

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко		Дзень дуги:
			внход г. м.	заход г. м.	
14 П.	1 Евдокія	Матилда	6 10	5 50	10. 12 г. 8 м.
15 В.	2 Теодот	Лонгин	6 9	5 51	20. 12 г. 40 м.
16 С.	3 Евтропій	Гериберт	6 7	5 53	31. 13 г. 12 м.
17 Ш.	4 Герасим	Гертруде	6 6	5 54	Сторочне нагадованье о хвильи: 1. до 6. цепло; 7. дидждж; 8. до 9. хмарно; 10. дидждж; 11. и 12. витор; 13. до 16. жимно; 17. шньиг; 18. до 25. шньиг з витором; 26. и 27. красно; 28. до 30. витор; 31. дидждж.
18 П.	5 Конос	Едвард	6 4	5 56	
19 С.	6 42 мч. у Амон.	Осиф	6 2	5 58	
Перша ньедзеля посту. Гл. 1. На утр. ев. воскр. 9. На лит. ап. з. 329. ев. Joан. з. 5.					
20 Нь.	7 Свщм. у Херс.	Квитна нь.	6 1	5 59	Друга ньедзеля посту. Гл. 2. На утр. ев. воскр. 10. На лит. ап. з. 304. ев. Марко з. 7.
21 П.	8 Теофилакт	Венедикт	5 59	6 1	
22 В.	9 40 мученики	Павел	5 58	6 2	
23 С.	10 Кодрат	Октавіан	5 56	6 4	
24 Ш.	11 Софроній	Гавріил арх.	5 55	6 5	
25 П.	12 Теофан	Благовищ.	5 53	6 7	
26 С.	13 Зад. соб. Никифор	Касіан	5 51	6 9	
Трета ньедзеля посту. Крестопокл. гл. 3. На утр. ев. воскр. 11. На лит. ап. з. 311. ев. Марко з. 37.					
27 Нь.	14 Венедикт	Велька Ноц	5 50	6 10	Штвартя ньедзеля посту. Гл. 4. на утр. ев. воскр. 1. На лит. ап. з. 314. ев. Марко з. 40.
28 П.	15 Агапій	Вельк. пондз	5 48	6 12	
29 В.	16 Савин	Кирил	5 47	6 13	
30 С.	17 Алексій	Квирын	5 45	6 15	
31 Ш.	18 Кирил	Амос	5 43	6 17	
1 П.	19 Хрисант	Гуго	5 42	6 18	
2 С.	20 Зад. саб. Прп. отци	Франц	5 40	6 20	
Трета ньедзеля посту. Крестопокл. гл. 3. На утр. ев. воскр. 11. На лит. ап. з. 311. ев. Марко з. 37.					
3 Нь.	21 Яков	Рихард	5 39	6 21	Штвартя ньедзеля посту. Гл. 4. на утр. ев. воскр. 1. На лит. ап. з. 314. ев. Марко з. 40.
4 П.	22 Василій	Амбросій	5 37	6 23	
5 В.	23 Никон	Емилиа	5 36	6 24	
6 С.	24 Захарій	Сикстус	5 34	6 26	
7 Ш.	25 Благовищенье Б.	Целестин	5 33	6 27	
8 П.	26 Соб. Арх. Гавр.	Алберт	5 31	6 29	
9 С.	27 Зад. соб. Матрона	Діонисій	5 30	6 30	
Штвартя ньедзеля посту. Гл. 4. на утр. ев. воскр. 1. На лит. ап. з. 314. ев. Марко з. 40.					
10 Нь.	28 Иларіон	Езекіел	5 28	6 32	Штвартя ньедзеля посту. Гл. 4. на утр. ев. воскр. 1. На лит. ап. з. 314. ев. Марко з. 40.
11 П.	29 Марко	Лев	5 27	6 33	
12 В.	30 Joан	Юлія	5 25	6 35	
13 С.	31 Ипагій (Покл.)	Марцнус	5 24	6 36	

А П Р И Л

30 ДНЬИ.

М А Ј
31 ДЗЕНЬ

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко		Дзень дуги:
			вход г. м.	заход г. м.	
14 Ш.	1	Мария Ег.	5 22	6 38	10. 13 г. 42 м.
15 П.	2	Тит чуд.	5 21	6 39	20. 14 г. 10 м.
16 С.	3	Никита	5 19	6 41	30. 14 г. 34 м.
Пята недзеля посту. Гл. 5. На утр. ев. воскр. 2. На лит. ап. з. 321. ев. Марко з. 47.					Сторочне нагадованье о хвиљи: 1. и 2. красно; 3. диждж з ветром; 4. до 10. красно; 11. до 22. витор з дижджом; 23. и 24. витор; 25. и 26. красно; 27. до 29. диждж; 30. витор.
17 П.	4	Осиф пр.	5 18	6 42	
18 П.	5	Теодула мч.	5 16	6 44	
19 В.	6	Евтихий	5 15	6 45	
20 С.	7	Георгій	5 13	6 47	
21 Ш.	8	Иродіон	5 12	6 48	
22 П.	9	Евпсихій	5 10	6 50	
23 С.	10	Терентій	5 9	6 51	
Шеста недзеля посту. Квятна. Ев. на утр. Мафт. з. 83. На лит. ап. з. 247. ев. Иоан. з. 41.					
24 П.	11	Квятна	5 7	6 53	
25 П.	12	Василій	5 5	6 54	
26 В.	13	Артемон	5 4	6 55	
27 С.	14	Мартин папа	5 3	6 57	
28 Ш.	15	Аристарх	5 2	6 58	
29 П.	16	В. Пятюк	5	7	
30 С.	17	Симеон	4 59	7 1	
Недзеля свитла. На лит. ап. з. 1. ев. Иоан. лит. 1. На веч. Иоан. з. 65.					
1 П.	18	Ведька Ноц	4 58	7 2	
2 П.	19	В. Ноц II. дзень	4 56	7 4	
3 В.	20	В. Ноц III. дзень	4 55	7 5	
4 С.	21	Януарій	4 54	7 6	
5 Ш.	22	Теодор	4 53	7 7	
6 П.	23	Вм. Георгій	4 51	7 9	
7 С.	24	Сава стр.	4 50	7 10	
Недзеля 2. Томова. На утр. ев. воскр. 1. На лит. ап. з. 14. ев. Иоан. з. 65.					
8 П.	25	Ев. Марко	4 49	7 11	
9 П.	26	Василій	4 47	7 13	
10 В.	27	Симеон	4 46	7 14	
11 С.	28	Яков	4 45	7 15	
12 Ш.	29	9 мученики	4 44	7 16	
13 П.	30	Яков	4 43	7 17	

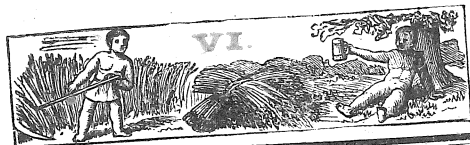
**Роботи у газдов-
ству того мешаца:**
Кед време и суха жем допуца може ше кукурица садциц от першого дня. Гной треба возжиц на громади, да зрее до ешеньи. Концом того мешаца шею ше конопи.

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко		Дзень дуги:
			вход г. м.	заход г. м.	
14 С.	1	Еремія пр.	4 41	7 19	10. 14 г. 56 м. 20. 15 г. 12 м. 31. 15 г. 24 м.
Недзеля 3. Мирносно. На утр. ев. воскр. 3. На лит. ап. з. 16. ев. Марко з. 69.					Сторочне нагадованье о хвиљи: 1. до 4. шумнье; 5. диждж; 6. молга; 7. диждж; 8. до 14. шумнье; 15. диждж; 16. и 17. шумнье; 18. молга; 19. и 20. приемно; 21. до 23. диждж; 24. витор; 25. до 31. шумнье.
15 П.	2	Атанасій	4 40	7 20	
16 П.	3	Теодосій печ.	4 39	7 21	
17 В.	4	Пелагиа	4 38	7 22	
18 С.	5	Ирина	4 37	7 23	
19 Ш.	6	Јов многстр.	4 36	7 24	
20 П.	7	Акакій	4 35	7 25	
21 С.	8	Јоан ев.	4 34	7 26	
Недзеля 4. о Разслабеном. На утр. ев. в. 4. На лит. ап. з. 23. ев. Иоан. з. 14.					
22 П.	9	Пр. м. Николая	4 33	7 27	
23 П.	10	Симон	4 32	7 28	
24 В.	11	Мокій	4 31	7 29	
25 С.	12	Епифанія	4 30	7 30	
26 Ш.	13	Гликерия	4 29	7 31	
27 П.	14	Исидор	4 28	7 32	
28 С.	15	Пахомій	4 27	7 33	
Недзеля 5. о Самарянина. На утр. ев. в. 7. На лит. ап. з. 28. ев. Иоан. з. 12.					
29 П.	16	Теодор	4 27	7 33	
30 П.	17	Андроник	4 2	7 34	
1 В.	18	Теодот	4 25	7 35	
2 П.	19	Патрик	4 24	7 36	
3 Ш.	20	Талалей	4 24	7 36	
4 П.	21	Константин и Ј.	4 23	7 37	
4 С.	22	Василиск	4 22	7 38	
Недзеля 6. о Сльпаном. На утр. ев. в. 8. На лит. ап. з. 38. ев. Иоан. з. 34.					
5 П.	23	Михал еп.	4 22	7 38	
6 П.	24	Симеон	4 21	7 39	
7 В.	25	Обрит ч. гл. Ј. кр.	4 21	7 39	
8 С.	26	Карп ап.	4 20	7 40	
9 Ш.	27	Вознесение Г.	4 20	7 40	
10 П.	28	Терапонт	4 19	7 41	
11 С.	29	Теодосій	4 19	7 41	
Недзеля 7. св. Отец ник. соб. На утр. ев. воскр. 10. На лит. ап. з. 44. ев. Иоан. з. 66.					
12 П.	30	Исакій	4 19	7 41	
13 П.	31	Ермей	4 18	7 42	

**Роботи у газдов-
ству того мешаца:**
Копе ше кукурица перши раз, а у початку мешаца шею ше конопи.

ЮНИ

30 ДНЬИ.

ЮЛИ

31 ДЗЕНЬ.

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко		Дзень дуги:	
			виход г. м.	заход г. м.		
14 В.	1 Юстин	Василій	4 18	7 42	10. 15 г. 26 м.	
15 С.	2 Никифор	Витус	4 18	7 42	20. 15 г. 20 м.	
16 Ш.	3 Лукіан	Бено	4 18	7 42	30. 15 г. 14 м.	
17 П.	4 Митрофан	Адолф	4 18	7 42		
18 С.	5 Зад. соб. Дорот.	Марцел	4 17	7 43		
Ньдзеля Пятдесятиця. На утр. в. св. 9. На лит. ап. з. 3. св. Иоан. з. 27.						
19 Нь.	6 Русадля	Гервасій	4 17	7 43	Сторочно нагадованье о хвилы: 1. до 3. витор и диджж; 4. до 6. витор и цепло; 7. до 24. диджж и витор; 25. до 27. шумње; 28. до 30. диджж з витором.	
20 П.	7 Русадля П.	Регина	4 17	7 43		
21 В.	8 Теодор стр.	Алойсій	4 17	7 43		
22 С.	9 Кирил	Павлин	4 17	7 43		
23 Ш.	10 Тимотей	Сідоній	4 17	7 43		
24 П.	11 Вартоломей	Joан кр.	4 17	7 43		
25 С.	12 Онуфрій	Проспер	4 17	7 43		
Ньдзеля 1. Всих святых. Гл. 8. На утр. св. воскр. 1. На лит. ап. з. 330. св. Мафт. з. 38.						
26 Нь.	13 Акила (Петров. п.)	Joан	4 18	7 42		Роботи у газдовству того мешаца: Копе ше кукурица други раз, кед то уж скорей нье окончено. Треца копачка кукурици и жеми найхасновитша.
27 П.	14 Елисей	Владислав	4 18	7 42		
28 В.	15 Амос	Лев	4 18	7 42		
29 С.	16 Тихон	Петра	4 18	7 42		
30 Ш.	17 Мануил	Павло	4 18	7 42		
1 П.	18 Леонтий	Теодорик	4 19	7 41		
2 С.	19 Юда	Посщ. Марія	4 19	7 41		
Ньдзеля 2. Гл. 1. На утр. св. воскр. 2. На лит. ап. з. 82. св. Мафт. з. 9.						
3 Нь.	20 Метод	Алфред	4 20	7 40		
4 П.	21 Юліан	Удалрик	4 20	7 40		
5 В.	22 Евсевій	Кирил и М.	4 20	7 40		
6 С.	23 Агрипина	Исаия	4 21	7 39		
7 Ш.	24 Рожд. Joана. кр.	Вилибард	4 21	7 39		
8 П.	25 Февронія	Елисавет	4 22	7 38		
9 С.	26 Давид	Анатолія	4 22	7 38		
Ньдзеля 3. Гл. 2. На утр. св. воскр. 3. На лит. ап. з. 88. св. Мафт. з. 18.						
10 Нь.	27 Сампсон	Амалия	4 23	7 37		
11 П.	28 Кир Joан	Пій	4 24	7 36		
12 В.	29 Петра и Павла	Генрик	4 24	7 36		
13 С.	30 Собор 12 апост.	Маргарета	4 25	7 37		

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко		Дзень дуги:	
			виход г. м.	заход г. м.		
14 Ш.	1 Кузма и Дам.	Бонавент.	4 26	7 34	10. 14 г. 52 м. 20. 14 г. 30 м. 31. 14 г. 2 м.	
15 П.	2 Полож. ч. Ризи Б.	Роз. апост.	4 27	7 33		
16 С.	3 Якинт	Фавст	4 27	7 33		
Ньдзеля 4. Гл. 3. На утр. св. воскр. 4. На лит. ап. з. 93. св. Мафт. з. 25.						
17 Нь.	4 Андрей	Алексій	4 28	7 32	Сторочне нагадованье о хвилы: 1. до 5. диджж; 6. до 11. красно; 12. до 17. диджж; 18. до 22. красно; 23. и 24. диджж; 25. до 31. красно.	
18 П.	5 Атанасій	Фридрик	4 29	7 31		
19 В.	6 Сисой	Викентій	4 30	7 30		
20 С.	7 Тома	Илія	4 31	7 29		
21 Ш.	8 Проколій	Дахил	4 32	7 28		
22 П.	9 Панкрацій	Марія Магд.	4 33	7 27		
23 С.	10 Антон печ.	Аполинар	4 34	7 26		
Ньдзеля 5. Гл. 4. На утр. св. воскр. 5. На лит. ап. з. 103. св. Мафт. з. 28.						
24 Нь.	11 Евфимія	Кристина	4 35	7 25		Работи у газдовству того мешаца: Дьепово шено ше коши, суши и вожи. Готуеме ше гу жатви. Правя ше порвисла. Коситба почина. Сцерныи треба такой угориц.
25 П.	12 Прокло, Ил.	Яков	4 36	7 24		
26 В.	13 Соб. арх. Гаврила	Ана	4 37	7 23		
27 С.	14 Акила	Пантелейм.	4 38	7 22		
28 Ш.	15 Владимир	Виктор	4 39	7 21		
29 П.	16 Атиноген	Марта	4 40	7 20		
30 С.	17 Марина	Авдон	4 41	7 19		
Ньдзеля 6. и ньдз. св. Отец. Гл. 5. На утр. св. воскр. 6. На лит. ап. з. 110. св. Мафт. з. 29.						
31 Нь.	18 Емилиан	Игнат	4 43	7 17		
1 П.	19 Макрина	Петро	4 44	7 16		
2 В.	20 Прор. Илія	Алфонс	4 45	7 15		
3 С.	21 Симон	Стефан	4 46	7 14		
4 Ш.	22 Марія Магд.	Доминик	4 47	7 13		
5 П.	23 Трофим	Мария сн.	4 49	7 11		
6 С.	24 Христина	Преображен.	4 50	7 10		
Ньдзеля 7. Гл. 6. Ев. на утр. воскр. 7. На лит. ап. з. 116. св. Мафт. з. 33.						
7 Нь.	25 Усп. св. Ани	Кастан	4 51	7 9		
8 П.	26 Ермолай	Кириак	4 53	7 7		
9 В.	27 Пантелеймон	Роман	4 54	7 6		
10 С.	28 Прохор	Лаврентій	4 55	7 5		
11 Ш.	29 Калник	Сузана	4 56	7 4		
12 П.	30 Сила	Клара	4 58	7 2		
13 С.	31 Евдокиль	Гиполит	4 59	7 1		

АВГУСТ

31 ДЗЕНЬ.

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко	
			виход г. м.	заход г. м.
Ньдзеля 8. Гл. 7. Ев. воскр. 8. На лит. ап. 124. ев. Мафт. з. 58.				
14 Нь	1 Мч. Макав. (Поч. П.)	Евсей	5 5	6 6
15 П.	2 Стефан	Рох	5 2	6 58
16 В.	3 Исакий	Мирон	5 3	6 57
17 С.	4 7 дьити у Еф.	Елена	5 5	6 55
18 Ш.	5 Евсигній	Лудвик	5 6	6 54
19 П.	6 Преображеніе Г.	Стефан	5 7	6 53
20 С.	7 Дометій		5 9	6 51
Ньдзеля 9. Гл. 8. На утр. ев. воскр. 9. На лит. ап. з. 128. ев. Мафт. з. 59.				
21 Нь	8 Емил	Бернат	5 10	6 50
22 П.	9 Мафтей	Тимотей	5 12	6 48
23 В.	10 Лаврентій	Филип	5 13	6 47
24 С.	11 Евило	Вартоломей	5 15	6 45
25 Ш.	12 Фотій	Лудвик	5 16	6 44
26 П.	13 Максим	Самуил	5 18	6 42
27 С.	14 Михей	Осиф	5 19	6 41
Ньдзеля 10. Гл. 1. На утр. ев. воскр. 10. На лит. ап. з. 181. ев. Мафт. з. 72.				
28 Нь	15 Успеніе Пр. Б.	Августин	5 21	6 39
29 П.	16 Пренес. образа Г.	Усикн. J. кр.	5 22	6 38
30 В.	17 Мирон	Феликс	5 24	6 36
31 С.	18 Флор и Лавро	Раймунд	5 25	6 35
1 Ш.	19 Андри стр.	Егид	5 27	6 33
2 П.	20 Самуил	Стефан	5 28	6 32
3 С.	21 Тадей	Изабела	5 30	6 30
Ньдзеля 11. Гл. 2. На утр. ев. воскр. 11. На лит. ап. з. 141. ев. Мафт. з. 77.				
4 Нь	22 Агатоник	Розалія	5 31	6 31
5 П.	23 Лупа	Лаврентій	5 33	6 27
6 В.	24 Евтих	Захарій	5 34	6 26
7 С.	25 Вартоломей	Регина	5 36	6 24
8 Ш.	26 Адриан и Натала	Рожд. Бог.	5 37	6 23
9 П.	27 Пимен	Адриан	5 39	6 21
10 С.	28 Мойсей мур.	Николай	5 40	6 20
Ньдзеля 12. Гл. 3. На утр. ев. воскр. 1. На лит. ап. з. 158. ев. Мафт. з. 79.				
11 Нь	29 Усикновен. J. кр.	Аврам	5 42	6 18
12 П.	30 Александр	Мацедоній	5 43	6 17
13 В.	31 Полож. Пояса Б.	Аврелій	5 45	6 15

Дзень дуги:
 10. 13 г. 34 м.
 20. 13 г. 4 м.
 31. 12 г. 30 м.

Сторочне нагадованье о хвилях:
 1. до 14. красно алье з витром; 15. и 16. диджд з витром; 17. до 22. витор и красно; 23. и 27. диджд з витром; 28. до 31. красно.

Роботи у газдовству того мешаца:
 Тлачитба. Почина ше кукурица ламац, угор преврацац, гной розвожо-вац и приорйовац.

СЕНТЕМБЕР

30 ДНЬИ.

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко	
			виход г. м.	заход г. м.
Ньдзеля 13. Гл. 4. На утр. ев. воскр. 2. На лит. ап. з. 166. ев. Мафт. з. 87.				
14 С.	1 Симеон	Воздв. ч. кр.	5 47	6 13
15 Ш.	2 Мамант	Никодим	5 48	6 12
16 П.	3 Антим	Лудмила	5 50	6 10
17 С.	4 Вавила	Юстин	5 51	6 9
Ньдзеля 14. пред Воздвж. Гл. 5. На утр. ев. васкр. 3. На лит. ап. з. 170. и 215. ев. Мафт. з. 89. и Иоан. з. 9.				
18 Нь	5 Захарія	Тома	5 53	6 7
19 П.	6 Евдоксія	Януарій	5 54	6 6
20 В.	7 Созонт	Евстахій	5 56	6 4
21 С.	8 Рожд. Богород.	Мафтей	5 58	6 2
22 Ш.	9 Яким и Ана	Маврикий	5 59	6 1
23 П.	10 Минодора	Текла	6 1	5 59
24 С.	11 Теодор	Руперт	6 2	5 58
Ньдзеля 15. по Воздвж. Гл. 6. На утр. ев. воскр. 4. На лит. ап. з. 176. и з. 203. Ев. Мафт. з. 92. и Марк. з. 37.				
25 Нь	12 Автоном	Клеофа	6 4	5 55
26 П.	13 Корнилій	Киприан	6 6	5 54
27 В.	14 Воздв. ч. креста	Косма	6 7	5 53
28 С.	15 Микита	Вячеслав	6 9	5 71
29 Ш.	16 Евфимія	Михал арх.	6 10	5 50
30 П.	17 Софія	Ероним	6 11	5 49
1 С.	18 Евменій	Ремиг	6 12	5 48
Ньдзеля 16. Гл. 7. На утр. ев. воскр. 5. На лит. ап. з. 181. ев. Мафт. з. 105.				
2 Нь	19 Трофим	Леодегар	6 14	5 46
3 П.	20 Евстатій	Кандид	6 15	5 45
4 В.	21 Кодрат	Франциско	6 17	5 43
5 С.	22 Фока	Плацид	6 19	5 41
6 Ш.	23 Зачатіе Иоан. кр.	Бруно	6 20	5 40
7 П.	24 Текла	Юстин	6 21	5 39
8 С.	25 Евфросина	Бригита	6 23	5 37
Ньдзеля 17. Гл. 8. На утр. ев. воскр. 6. На лит. ап. з. 187. ев. Мафт. з. 111.				
9 Нь	26 Иоан. ев.	Діонисій	6 24	5 36
10 П.	27 Калистрат	Франц бор.	6 25	5 35
11 В.	28 Харитон	Емил	6 27	5 33
12 С.	29 Кириак	Максим	6 29	5 31
13 Ш.	30 Григорій	Коломан	6 31	5 19

Сторочне нагадованье о хвилях:

1. до 12. красно; 13. диджд; 14. до 19. диджд з витром; 20. до 23. красно; 24. мраз; 25. до 28. диджд; 29. и 30. красно.

Роботи у газдовству того мешаца:
 Главна ламачкаше кончи. Почина ше на жито орац и шац, бо 15. септ. е време почац шац.

ОКТОБЕР

31 ДЗЕНЬ.

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко		Дзень длуги:	
			виход	заход		
			г. м.	г. м.		
14 П.	1 Покров Богор.	Калист	6 32	5 28	10. 10 г. 28 м.	
15 С.	2 Киприан	Терезія	6 34	5 26	20. 9 г. 58 м.	
Ньдзеля 17. Гл. 8. На утр. ев. воскр. 6. На лит. ап. з. 182. ев. Мафт. 62.						
16 Нь.	3 Діонисій ар.	Галус	6 35	5 25	Сторочне нагадованье о хвилы: 1. до 10. хмарно и витор; 11. до 14. витор; 15. до 16. цихо; 17. до 22. красно алье витор; 23. и 24. диждж; 25. и 26. молга; 27. до 29. хмарно и витор; 30. и 31. диждж.	
17 П.	4 Ёрофтей	Ядвига	6 37	5 23		
18 В.	5 Харитина	Лука	6 39	5 21		
19 С.	6 Тома ап.	Петро	6 40	5 20		
20 Ш.	7 Сергей, Вакхо	Фелициан	6 42	5 18		
21 П.	8 Пелагія	Урсула	6 43	5 17		
22 С.	9 Яков ап.	Кордул	6 45	5 15		
Ньдзеля 18. и св. Отец. Гл. 1. На утр. ев. воскр. 7. На лит. ап. з. 188. ев. Лук. з. 17.						
23 Нь.	10 Евлампій	Иван кап.	6 46	5 14		
24 П.	11 Филип ап.	Рафаил ар.	6 48	5 12		
25 В.	12 Пров и Тарах	Хрисант	6 49	5 11		
26 С.	13 Карпо и Папила	Аманд	6 51	5 9		
27 Ш.	14 Назарій, Герв.	Сабин	6 52	5 8		
28 П.	15 Евтимій	Симон	6 54	5 6		
29 С.	16 Лонгин	Наркис	6 55	5 5		
Ньдзеля 19. Гл. 2. На утр. ев. воскр. 8. На лит. ап. з. 194. ев. Лук. з. 26.						
30 Нь.	17 Осія пр.	Маркел	6 58	5 3		
31 П.	18 Лука Св.	Луцил	6 59	5 2		
1 В.	19 Жоил	Задуш. дзень	6 1	5 1		
2 С.	20 Артемій		7 2	4 59		
3 Ш.	21 Иларіон		Малахія	7 3	4 58	
4 П.	22 Аверкт		Карло бор.	7 4	4 56	
5 С.	23 Яков		Емерик	7 5	4 55	
Ньдзеля 20. Гл. 3. На утр. ев. воскр. 9. На лит. ап. з. 200. ев. Лук. з. 30.						
6 Нь.	24 Арефта	Леонард	7 6	4 54		
7 П.	25 Маркіан	Енгелберт	7 7	4 52		
8 В.	26 Вм. Димитрій	Северин	7 8	4 51		
9 С.	27 Нестор	Теодор	7 9	4 49		
10 Ш.	28 Терентій	Андрей	7 10	4 48		
11 П.	29 Анастасія	Мартин	7 13	4 47		
12 С.	30 Зиновій	Емилиан	7 14	4 46		
Ньдзеля 21. Гл. 4. На утр. ев. воскр. 10. На лит. ап. з. 208. ев. Лук. з. 35.						
13 Нь.	31 Амплій	Станислав	7 16	4 44		

НОВЕМБЕР

30 ДНЬИ.

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко		Дзень длуги:	
			виход	заход		
			г. м.	г. м.		
14 П.	1 Косма и Даміян	Серафин	7 17	4 43	10. 9 г. 6 м.	
15 В.	2 Акиндін	Леополд	7 18	4 42	20. 8 г. 48 м.	
16 С.	3 Афтонія	Едмунд	7 19	4 41	30. 8 г. 38 м.	
17 Ш.	4 Йоаникія	Саломея	7 21	4 39	Сторочне нагадованье о хвилы: 1. до 4. красно; 5. до 9. витор и шньиг; 10. до 14. жимно; 15. до 17. красно; 18. и 19. диждж; 20. и 21. красно; 22. до 23. молга; 24. диждж; 25. и 26. красно; 27. до 30. мраз.	
18 П.	5 Галактіон	Евгенія	7 22	4 38		
19 С.	6 Павло архп.	Елисавет	7 23	4 37		
Ньдзеля 22. Гл. 5. На утр. ев. воскр. 11. На лит. ап. з. 215. ев. Лук. з. 89.						
20 Нь.	7 Јерон мч.	Феликс	7 24	4 36		
21 П.	8 Соб. арх. Михаил	Вовед. Бог.	7 25	4 35		
22 В.	9 Онисифор	Цецилія	7 26	4 34		
23 С.	10 Ераст	Климент	7 27	4 33		
24 Ш.	11 Викентія	Емилия	7 28	4 32		
25 П.	12 Јосафат свмч.	Катарина	7 29	4 31		
26 С.	13 Јоан Зл.	Конрад	7 30	4 30		
Ньдзеля 23. Гл. 6. На утр. ев. воскр. 1. На лит. ап. з. 220. ев. Лук. з. 38.						
27 Нь.	14 Филип ап.	Виргилия	7 31	4 29		
28 П.	15 Гурія (Поч. посту)	Руфин	7 32	4 28		
29 В.	16 Мафтея ап.	Сатурин	7 33	4 27		
30 С.	17 Григорія	Андрі ап.	7 33	4 27		
1 Ш.	18 Платон и Роман	Елигія	7 34	4 26		
2 П.	19 Авдія пр.	Јовиана	7 35	4 25		
3 С.	20 Григорія дек.	Франц кс.	7 36	4 24		
Ньдзеля 24. Гл. 7. На утр. ев. Лука з. 4. На лит. ап. з. 320. и 221. ев. Лук. з. 54. и 39.						
4 Нь.	21 Воведеніе Пр. Бог.	Варвара	7 37	4 23		
5 П.	22 Филимон	Сава	7 37	4 23		
6 В.	23 Амфилохія	Микола	7 38	4 22		
7 С.	24 Катарина	Амвросія	7 38	4 22		
8 Ш.	25 Климент	Зачат. Бог.	7 39	4 21		
9 П.	26 Алипія	Леокадія	7 39	4 21		
10 С.	27 Яков перс.	Юдит	7 40	4 20		
Ньдзеля 25. Гл. 8. На утр. ев. воскр. 3. На лит. ап. з. 224. ев. Лук. з. 53.						
11 Нь.	28 Стефан	Дамас	7 40	4 20		
12 П.	29 Парамон	Максенція	7 41	4 19		
13 В.	30 Андрея ап.	Луція	7 41	4 19		

По новим	Гр. кат. руски	Римски	Слунко		Дзень дуги :	
			вход	заход		
			г.	м.	г.	м.
14 С.	1 Наум пр.	Спиридон	7 42	4 18	10. 8 г. 34 м.	
15 Ш.	2 Авакум пр.	Игнат	7 42	4 18	20. 8 г. 40 м.	
16 П.	3 Софронія пр.	Албина	7 42	4 18	31. 8 г. 52 м.	
17 С.	4 Варвара мчц.	Лазар	7 42	4 18		
Ньедзеля 26. Гл. 1. На утр. ев. воскр. 4. На лит. ап. а. 229. ев. Лук. в. 66.						Сторочне нагадованье о хвилы: 1. до 4. красно; 5. хмарно; 6. до 9. буря; 10. до 20. красно; 21. до 23. молга; 24. и 25. хмарно и жимно; 26. витор и шньиг; 27. до 29. хмарно; 30. и 31. шньиг.
18 Нь.	5 Сава осв.	Граціан	7 42	4 18		
19 П.	6 Св. О. Николай	Немезій	7 42	4 18		
20 В.	7 Амврозія	Теофил	7 42	4 18		
21 С.	8 Патапія	Тома ап.	7 42	4 18		
22 Ш.	9 Пр. Зачат. Богор.	Зенон	7 42	4 18		
23 П.	10 Мина, Ермог.	Виктсрія	7 43	4 17		
24 С.	11 Данил ст.	Адам и Ева	7 43	4 17		
Ньедзеля 27. Праотец. Гл. 2. На утр. ев. воскр. 5. На лит. ап. а. 233. и 257. ев. Лука в. 71. и 76.						
25 Нь.	12 Спиридон еп.	Крачун	7 43	4 17		
26 П.	13 Евген	Св. Стефан	7 43	4 17		
27 В.	14 Левкія	Joан ев.	7 42	4 18		
28 С.	15 Елевтерія	Младенци	7 42	4 18		
29 Ш.	16 Агея пр.	Тома еп.	7 42	4 18		
30 П.	17 Данил пр.	Давид ц.	7 41	4 19		
31 С.	18 Севастіан	Силвестер	7 41	4 19		
Ньедзеля 28. Св. Отец. Гл. 3. На утр. ев. воскр. 6. На лит. ап. а. 250. и 328. ев. Лук. в. 76. и Мафт. а. 1.						
1 Нь.	19 Бонифація	Нови рок	7 41	4 19		
2 П.	20 Игнат	Макарія	7 40	4 20		
3 В.	21 Юліана мч.	Геновева	7 40	4 20		
4 С.	22 Анастасія вмч.	Тит	7 40	4 20		
5 Ш.	23 10 мученици	Емилија	7 39	4 21		
6 П.	24 Евгенія (вильія)	Трокральи	7 39	4 21		
7 С.	25 Рожд. Хр. (Крач.)	Юліан	7 38	4 22		
Ньедзеля 29. по Рожд. Гл. 4. На утр. ев. воскр. 7. На лит. ап. а. 200. и 306. ев. Мафт. в. 4.						
9 Нь.	26 Собор Пр. Богор.	Северин	7 37	4 23		
8 П.	27 Св. Стефан првм.	Марціан	7 37	4 23		
10 В.	28 20 езри муч.	Вилгелм	7 36	4 24		
11 С.	29 Младенци	Алойз	7 35	4 25		
12 Ш.	30 Анисія мч.	Ернест	7 34	4 26		
13 П.	31 Меланія	Гиларіи	7 34	4 26		

Спомен

помершим добротвором и просвितителем руского народу:

† Андрей Лабаш старши, парох керестурски. Народзел ше 6. XI. 1826. р. у Шиду. Кончел душпастирську службу у Далмаціи, Новим Саду и Керестуре. Умар як діамантни священик ювилар у 92. р. живота. В. п.!

† Андрей Лабаш младши, парох коцурски и вицеархидіакон. Зос добротами свойого живота пребогати народни руски добротвор. Основал и ушорел парохію Дюрдьов. На народну руску просвиту вельо свойого добра жертвовал. У Коцуре руске забавище його е заслуга. Вон бул еден од најученьших школованих Русинох. Упокоел ше 16. VII. 1920. р. у Коцуре у 55. р. живота. В. п.!

† Емил Губаш, пивцоучитель Коцурски. Бул еден от најотличньейших русских учительох и народлюбцох. У школи и поза шксле нье сановал труд просвищовац свой руски народ зос писму и науку. На рускей народней схацки гоч уж у здравю слаби ище остатньираз ульивал своим братом любов гу своему родзеному зос соловейским своим гласом у народней рускей гимни: Я Русин бул, есм и буду — — — Умар 3. IX. 1919. р. у Коцуре у 46. р. живота. Зос ным утрацели Русини остатни пламень так славней раз дзіяцкей фамилии Губаш. В. п.!

Празники (швета) державни.

24. мая (по новим): св. апостолах славянских *Кирила и Метода*.
28. юна (по новим): *Видов-дан*, т. е. спомен за погинулих борителюх за виру и отечество.
12. юла: дзень народзенья Его Величества краля *Петра I*.
1. децембра: *дзень ошльбодзенья и уединенья* шицких южных Славянох до едней держави СХС.
17. децембра: дзень народзенья Его Височества престолонаследника-Регента *Александра*.

Празники храмово (отпусти — кирбаи)

у руских валалох держави СХС.

Руски Керестур: 22. мая (по новим) перенесение мощей св. о. Николая.

Коцур: 28. августа (по новим) Успение Пр. Богор. (Велька Матка Божа).

Ст. Вербас: 21. сентября. Рождество Пр. Д. Марии. (Мала Матка Божа).

Нови-Сад: 12. юла, св. ап. Петра и Павла.

Дюрдьов: 21. сентября. Рождество Пр. Д. Марии (Мала Матка Божа).

Мишровица: Русадля II. дзень.

Бачинци: 31. октября Св. Лука.

Шид: 19. августа. Преображение Госп.

Беркасово: 21. ноября. Св. Арх. Михаила.

Миклошевци: 21. сентября. Рождество Пр. Д. М.

Петровци: 14. октября. Покров Пр. Д. М.

Раевосело: 25. ноября. Св. Јосафат.

Пишкуревци: 8. ноября. Св. вм. Димитрия.

Андриевци: 28. августа. Успение П. Д. М. (Велька Матка Божа).

Руснаци! Храмово швета (кирбаи), свадзби и други згоди, на котрих зме ше до тераз схадзали, отримали нас стаемних нье льем у нашей вири св. грекокатолицкей, алье и нашо прадвидовски обичаи могли зме тим способом очувац и сохраниц непорочни нам и нашим потомком. Кед нам то було столитиами моцни мур нашей св. вири и народных обичайох — най так будзе и дальей з роду на род. Схаджайме ше и дальей, зблжижуйме еден другому. А кед окончиме свою христіанску длужносц у церкви и прекрасним нашим богослужению, послухайме братох у чим ше цеша а у чим жалую. Еден другого радо совитуйме, помагайме и у таких згодах нашо народни руски обичаи обновойме. На рок напишеме вецей о тих красних наших прадвидовских обичайох (писми, свадзбни и други). Нье ганьбме ше, бо то нашо, а нам треба да су так исте мили як и другим народом их. Бешедуйме теди о каждей нашей народной потреби, а найбаржей о нашей русской просвити бо на кельо будземе дзбац о себе, на тельо будземе напредовац. Вше майме на розуме то: же у согласию, у брацкей любви положена велька наша моц, скотру себе и нашим дзецом красшу будучносц збудуеме. Добре паметайме, же: *Народ без просвиши — што народ без будучносци!*

Руски гимн.

I.

Я Русин бул, есм и буду,
Я родился Русиним,
Честни мой род не забуду,
Останус его сином.

II.

Русин мой бул Отец, Мати
Руская вся родина
Русини сестри и братя
И широка дружина. —

III.

Я свит узрил под Бескидом
Перви воздух руски ссал
И кормился руским хльбом
Русин мене кольисал.

IV.

Велики мой род и славни
Миру ест современни
Духом и силою славни
Всим народом приемни.

V.

Прошу тебе о роде мой
Кленуся живим Богом
За печални пот и труд твой
Повинуюся долгом.

Алеке. Духнович.

О пробудженю бачвано-сримских Русинох.

Пробудженье? ... Чудне ци ше видзи тото слово, брату — шестро! Думаеш себе: цо за слово, ша ми од шицких народох найменьей спали, бо зме ше дзень и ноц вредно трудзели обрабяючи богату жем на котрей жиеме; у земледильству, скотоводству, обльечиву були зме вше меджи першима.

Послухай ме льем, брату — шестро, да ци напомяем твою прешлоц и терашньоц. Шицки ми знаме же зме Руснаци, конар велького руского племену, и при тим святим мену остац сцеме, гоч зме дальеко од своих братох; у руским духу воспитовац — просвищовац ше жадаме; з руску писму вешельиме свойо шерцо; руски добри обичаи затримац, усовершиц сцеме; стараме ше о руских кнѣжочкох и школох; руски друштва (читальнѣ) основуеме; руски права вшадзи гльедаме...

Як то красне и миле каждому рускому шерцу! Алье чи так було вше, чи зме могли народно-руски жиц и о своей просвити ше старац льем пред пару роками, пред войну? Шицки добре паметае, же зме льем у даедним валалье могли дакус вецей по руски дзеци воспитовац, учили нас люцку просвиту, цудзи языки и обичаи, а своей власней мацеринскей бешеди, своих красних руских обичайох ганьбели зме ше, бо нам нашо руске за зле брали, оруцовали ше зос шицким цо нам святе и миле було... Дзе наша народна просвита до тераз була? То нам наисце ньепознате, ми до тераз на то аньи думац нье шмели. Нье шмели зме аньи подумац себе, же би то и Руснак крем жеми, котру себе зос вреднима рукама честно заробиц знал, — могол ище дацо власного мац...

Так було нье кратке време алье подполни два столѣтїя, т. е. одкеди ше нашо прадыдове присельели до бачкей ровньини.

Дзе було нашо руске самоспознанье, нашо родне слово, нашо обичаи, наша просвита? То нам закрите було з грубу плахту, ми нье познали себе, нье шмели зме аньи подумац же би ми и свою власну просвиту сотвориц могли. Поведз ми тераз, брату — шестро, чи то нье народне дриманье? Бул то наш длуги, тварди народни сон. Гоч ми вредно у газдовству напредовали народни наш руски дух моцно дримал и спал.

А ньешка, кед по страшней свитскей войны народи стресли зос себе ярмо силникох, кед зашвицело слунко шльебоди каждому и найменьшому народови, чи можеме

Др. Діонисій Няради, перши Русин-владика крижовски.

повесц же зме ше зос того твардого народного сна збудзели? Гоч то цалком указац ище нье можеме, алье же зме ше таргли и почали будзиц на нови народни руски живот — вецей знаки то указую. Спомньем льем

о найвекшим нашим народним празнику, о народней рускей схацки у Новим-Саду.

Од часу новембарскей револуциі (коньец войны 1918. р.), кед кажди народ себе шльебоду и самостойнось ви-войовал, да сами над собу у своей жеми паную и у своим власним языку ше просвищую, — нашо руски просвитни предняци (священики и учителье) зомну вьедно вельо ше радзели цо будзе з нами южнословенскими Русинами? Ми гарсточка Руснаци порозшати по тих благословених крайох з обидвох странах Дуная, ище ньигда самостойно нье жили аньи у економіи аньи у политики. Тому ше аньи нье мож чудовац. Мали, ширцом разшати народ, котри ше льедво ошльебодзел спод „паньства“ нье мал тельо власного самоупованя, да ше на свойо власни ноги постави, принуждени бул найнужднейшу культуру от мощнейших народох Ньимцох и Мадярох жичац. Прето гоч у економіи напредовал, алье у власней просвити анѣ еден степен напредованя указац нье мог. З того вишло же ми южнословенски Русини льем служиц другим знали, а цену своей народности, свойого милого руского языка аньи кус зме нье познали. Прето по правдзе мож повесц ми ше у народним сну находзели, бо зме себе нье познали, нье видзели...

Так нас застала и велька свитска война, у котрей пре вину имперіалистох тельо и нашей ньевиней криви прелято. Алье церпезльивосц поданих народох дошла до верху, народом допило панованье силникох и стресли зос себе чешке ярмо под котрим столытіями чешко стукали. Истокревни народи совокупели ше до одного клупка, сцу свойо буц у своей краини и сами власну будучносц будовац, — вибила годзина народней шльебоди, пребудзения на нови, льепши живот...

Богу слава, ми Руснаци до тєраз зачували виру свою святу прадыдовску и руску народносц, — гоч розшати меджи цудзима народами. А як будзе от тєраз, радзели зме ше? Видно, же кажди народ вихаснуе шльебоду себе на хасен и нагло будзе напредовац у своей народней просвити. А ми? И то видно, кед ше сами нье остараме о свою просвиту (школи, кньишки, новинки) — заостаньеме за каждим народом, бо зме от каждого меньши у числу своим.

Догварки и радзения части були и меджи ученима а так и з народом. Успих тих порадох нье хибел.

Ширцом порозшевани з едней и другой страни Дуная Русини порозумели ше, збачели слунко и своей народней шльебоди, у новей отчини Югославии нье дзельи их вецей широки Дунай, зьединьели ше народно и на поволанье своих просвитних предняцох зишли ше на народну руску схацку 2. юла 1919. р. у Новим-Саду. Таку славу и таке соборище нье запаметали бачвано-сримски Русини. Льем цо нье кажди валал бул заступани. Число присутних Русинох на тей схацки було 150 зос шицких странах дзе Русини биваю.

То бул перши и найкрасши руски манифест у тих странах. Порада богати плод приньесла. Собрани еднотгласно пріяли заключеніе (резолуцию) же ше ми *южнословенски Русини на своим руским языку просвищовац сцеме, вшадзи дзе Русини жию руски школи, кньишки, новинки и просвитни друштва основац жадаме*. Такой основане просвитне друштво за бачвано-сримских Русинох, и избрани отбор, котри ма право и длужнось заступац бачвано-сримски руски народ у каждим просвитним вопросу пред кажду власцу.

Тот наш руски просвитни отбор ма ше старац о наших народних школах, о кньижкох за дзеци и старших, о календару, о новинкох, о читальных и другой народней просвити.

Початок нашого народного (національного) живота е зробени, фундамент народней рускей просвити положени. Од вас, браца — шестри, овиши, да тота наша народна просвитна работа нье останье льем початок, алье да богати плод приньеше. Помагайце вашим просвитним роботньиком, полюбце свойо и нье сануйце жертвовац — офировац свой грайцар на свою просвиту.

Ньемаме на жаль за тєраз ище вельо роботньикох на просвитним полю, прето им помагайме — ольехчуйме их роботу, вшадзи их радо примайме и полюбме як своих ширительох — апостолах руского слова и просвити.

Патьме наоколо себе и на други просвищенши, мощнейши народи. Чом им льепше — льехчейше жиц? Чи бачели ви же вони крем своей вири, котрей ше твардо тримаю, вньедзелю и во швето и вше кед вистати докончую свою польску або мигельску роботу, — до рук беру добру новинку, добру кньишку — едним словом уча ше и просвищую и у тим уживаю и богаца ше?...

Па цо будземе робиц? Чи и дальей зос зложенима рукама будземе ше припатрац як себе други народи и нашо славянски браца шльебоду и будучносц будую? То би було уж тераз нагле *народне умеранье*. Нам кед нье сцеме препаднуц, нье шльебодно уж от тераз льем мирно ше припатрац на других. *Ми ше таргнуц — пребудзми мушме на наш власни народни руски живот.*

Наш язык, нашо народни добри обичаи, нашо народни писми, — то так исте нам красне и миле якцо и другим народом ъх.

Обновме ше на нови наш руски живот, створме себе власну руску просвиту, красшу будучносц, а старши браца на помоц нам буду. Научме ше цешиц ше у своим, полюбме и упознайме сами себе и теди шицки почувствуеме благодать правого народного живота!

Ю. Биндас.

Дюрдьов.

З а п и с н и к

1-го руского народного собрания отриманого 2./VII. 1919. року у Новим-Саду.

На поволанье пароха у Дюрдьове Дюри Биндаса вишли ше заступники цалого южнославянского руского народу у держави Сербох-Хорватах и Словенцох дна 2./VII. 1919. р. до Нового-Саду, да ше порада о культурних потребах руского народу у новей южно-славянскей держави и да осную свойо просвитне народне друштво, яке уж маю шицки други народи.

Кажди валал одпослал даскельо своих заступников, так же шицких було коло 150 особи.

Собрание отворел Дюра Биндас у велькей сали новосадского магистрату на 9 годзин пред поладньом зос привитну бешеду и предлага за председателя собрания новосадского руского пароха, заслужного књижевника Јована Храниловића. Предлог ше одушевлено прима.

Председатель Јован Храниловић благодари на указаней му чесци, же може председац I. народному рускому собранию и нагласуе, да ше у знак благодарносци на тот за руски народ исторически дзень пошлье *Його Височеству регеншу Александру* привитни телеграм, котри собрание на стояци слуха. Предлог ше едногласно прима зос одушевленим: „Жививо!“

На то председатель предлага за подпредседателюх собрания: Михаила Поливку и Емила Губаша, а за писмоводителя: Юря Павича. Понеже спомнути завжали свойо места, председатель придава слово Дюри Биндасу, да чита реферат о потреби просвити руского народа у держави СХС. Референт на широко преподава о рускей народной просвити и предлага сльидующу резолюцию: „Южнославянски Русини, собрани зос обидвох странах Дуная на першей народной схачки у Новим-Саду, одредзую у мену шицких своих братох, да ше такой оснуе народне руске товариство, котрому цель будзе: зачувац народни характер Русинох и розвивац и розпространяц руску народну просвиту и у культурних вопросах внадзи заступац интерес южных Русинох“. Резолюция ше едногласно прима.

На то чита писмоводитель Юриј Павич статути руского просвитного друштва, котри собрание усвое и ведля тих статутох вибера ше сльидующи одбор: До *управного одбору*: Михаил Мудри з Керестура, председатель; Дюра Биндас зос Дюрдьова, I. подпредседатель; и Емил Губаш зос Коцура, II. подпредседатель; Михаил Поливка и Юриј Павич з Керестура, тайники; Михаил Шимко з Керестура и Петро Кольесар з Коцура, касире.

До помочного одбору за управянье друштвеного иминия:

Зос Керестура: 1. Јанко Малацко; 2. Михал Колошняй; 3. Јанко Гафич; 4. Дюра Шимко.

Зос Коцура: 1. Дюра Шанта; 2. Дюра Шарик; 3. Михал Стрибер.

Зос Вербасу: 1. Александар Абодич; 2. Богумил Контра.

Зос Дюрдьова: 1. Грицо Михняк; 2. Михал Балъинт.

Зос Нового Саду: 1. Јован Храниловић; 2. Дюра Кольесар.

Зос Бачинцох: 1. Цирил Дрогобецки; 2. Михал Папуга.

Зос Митровици: 1. Јанко Страценски; 2. Јанко Лабош.

Зос Шиду: 1. Дюра Бесермински; 2. Емил Яким.

Зос Беркасова: 1. Осиф Губаш; 2. Јанко Лусканци.

Зос Долу: Јанко Страценски.

Зос Миклошевцох: 1. Дюра Орос; 2. Јаким Костельник.

Зос Петровцох: 1. Спиридион Петранович; 2. Антон Штефанчик.

Зос Раевого-села: 1. Михал Гирйовати; 2. Штефан Кашовски.

Зос Пишкуревцох: 1. Павел Гвозданович; 2. Јанко Сивч.

Председатель поволуе Михаила Мудрого, да чита реферат о языку за южнославянску руску писменосц. На то Михаил Мудри чита реферат о тим и на концу предлага, да ше за нашу руску писменосц у держави СХС приме тот руски язык, котрим наш южнославянски руски народ тераз бешедуе.

По реферату ше отворела векша дебата, у котрей ше заступники валала Коцура и еден посланик зос Сриму виявели проци тей резолюції и жадали да ше за писмени язык вежме уж еден постоянци руски писмени язык. Преходзи ше на гласанье и з найвекшу векшину прияла ше резолюція Михаила Мудрого.

На то става варошки капетан Др. А. Моч, котри на цалим собранию бул присутни па привитал шицок руски народ и жада у роботы добри успех.

Директор Михаил Поливка гутори о школских кнѣжкох и поволае шицких на позитивну роботу.

У тим приходзи вельки жупан Др. Живойнович и привитуе собрание и народ. Одушевлени: „Живио!“

Собрание випомина Дюрови Биндасови записнице припознанье за його старанье и труд.

На концу одредзено послац преосвященому владикови Дионисию привитни телеграм.

Понеже вецей предмети нье було, шицки ше дзвигли и торжественно зашпивали народну гимну: *Я Русин бул, есм и буду*.

Зос тим собрание и закончене було.

За подпис записника виименовал председател тих: Владислава Поляка и Михаила Сабов.

Д. я. г.

Юрій Павич, в. р.
писмоводитель.

Јован Хранилович, в. р.
председатель.

Михаил Мудри, в. р.
председатель.

Владислав Поляк, в. р.

Михаил Сабов. в. р.

Правила

„Руского народного просвѣтного друштва“
у кральевини Сербох, Хорватох и Словенцох.

I. Мено и цель друштва.

§. 1. Мено друштва ест: „Руске народне просвѣтне друштво“.
У месту, дзе пребива председатель.

§. 2. Цель друштва: выдавац и шириц популярним руским языком написани кнѣшкы и брошири набожного, поучного и забавного содержания та выдавац руски народни новини.

II. Средства друштва.

Друштвени средства суть:

- A.) Темельна имовина.
- B.) Редовни рочни приход.
- C.) Фундації (штипендії).
- D.) Дарунки.

§. 3. A.) До темельней имовини рахуе ше:

- a.) до тераз назберана сума пенъежох од членарини почесних членох и утемельительных першей класи.
- b.) дарунки над 100 (сто К).
- c.) една третина тей суми, котра останье на концу каждого року у друштвеной каси, як уж шицки друштвени обовязки намирени.

§. 4. B.) Редовни рочни приход:

- a.) камати од главници темельней имовини.
- b.) потпори и припомоци.
- c.) шицки дарунки до 100 К.
- d.) $\frac{2}{3}$ (два третини) од приходу за предани кнѣшкы.
- e.) износ за оглашенія розличных фирмох и книжкох и новинкох.
- f.) членарина утемельительных членох II. класи.
- g.) членарина членох рочнякох.

§. 5. C.) Фундації.

За утемельене фундації треба положиц суму голъем од 1000 К. Як треба управляц зос фундаціями и зос каматами одредзуе при каждой фундації окремене фундаментациалне писмо.

III. Приступ до друштва.

A.) Принятіе членох.

§. 6. Членом може буц кажды без разлики пола, вѣка и званія, кед уплати предписани друштвени износ. И юридични персони н. п. школи, церковни общества, розлични друштва, могу буц членом друштва, лъем плаца три раз векшу членарину. У тим ше нье маю розумиц поедини фамелии.

§. 7. Хто жада приступиц до руского народного просвѣтного друштва треба да ше прияви даедному члену управного одбора. Управни одбор одлучуе о тим, хто будзе приняти за друштвеного члена.

§. 8. Кажды член, кед уплати членарину добіе потписане „приступне писмо“, котре потпише друштвени предсѣдатель и тот одборник при котрому ше член приявел.

§. 9. Член нѣ припада друштву:

- a.) кед умре.
- b.) кед добровольно виступи, цо треба да прияви одбору,
- c.) кед будзе виключени.

Управни одбор може виключиц члена, котри би робел проци друштва його добра и чесци.

§. 10. Кед дахто престане буц членом гоч зос яких причинох, уплацена членска сума припада друштву.

В.) Члени друштва.

§. 11. Друштвени члени суть:

- a.) почесни члени.
- b.) утемельительни члени I. класи
- c.) утемельительни члени II. класи.
- d.) рочни члени.

Почесним членом именуе главне собраніе на предложене одбора, тоти особи, котри маю особити заслуги за друштво льебо за руску народну просвѣту льебо котри даровали векшу суму як 2000 К.

Утемельительним членом I. класи ест тот, котри уплати суму од 200 К раз навше. Утемельительни член II. класи ест тот, хто уплати 100 К раз на вше. Виплацац ше може сума на рати најдлужей за 2 роки.

Рочни члени уплацую кажди рок 10 К.

С.) Права и длужносци членох.

§. 12. Кажди член ма право учествовац, гласац на главних собраніох кед наворачел 20 роки.

§. 13. Аньи еден член нѣ може пренесц свойого членского права на другого.

§. 14. Кажди член длужен купиц календар, котрого будзе друштво выдавац а повозможносци и други виданія.

IV. Управа друштва.

§. 15. Зос друштвом управља Управни Одбор од 6 персонох. Вони муша буц гольем утемельительним членом.

§. 16. Управни Одбор вибера ше на три роки на главним собранію. Одступаюуци одборници могу буц заш наново избрани. Стари Одбор ма право положиц кандидатох.

§. 17. Кед ше випражньи даедно место у Одбору, одборници могу тото место до главного собранія сами випольниц.

§. 18. Управни Одбор сходзи ше на засиданія по потреби. Засиданія зволуе предсѣдатель.

§. 19. На засиданія муша ше поволац шицки члени Одбора писмено найменей 15 дньи скорей. О засиданіох ма ше водзиц записник, котри потписуе предсѣдатель и тайник друштва. За вредносц одборових заключкох, потребно е да окрема предсѣдателя буду присутни гольем 3 одборници. Кед ше гласи преполовля одредзуе предсѣдатель.

§. 20. Управни Одбор творя: предсѣдатель, 2-ме подпресѣдатель, тайник, 2-ме касире.

§. 21. Управни Одбор длужен под власну одвичательносцу чувац шицко добро друштва и особено бригу водзиц да ше цо вещей повекиша, зато муши:

a.) Шицки трошки за издаване кньишкох як и за намирение других потребох друштва управљац зос споразуминием (догварку) зос окременим одбором за управу друштвеного маетку, котри (Одбор) будзе додзельени касиром за льехчейше водзенье рачунох.

v.) каждого року рачуни во обще т. е. лем биланцию предложити главному собранію.

§. 22. Длужносц того окремого одбора за управу друштвеного маетку будзе каждого року найменей раз пред главным собраніем точно препатриц кажди и найменши видаток и прияток и ошведочит ше о водзеню касирских кньишкох и каси. Вони маю о своим препатреню зложити записник и предложити го главному собранію. Тот одбор у котрим су заступники каждого руского валалу, длужен ше ведно зос касирами старац да ше друштво цо баржей розшири, да добие цо вещей добротворох, членох, дарунки у пенезох и т. д.

У засиданіох управного одбора заступую тот фундаментални одбор касире.

V. Главне собраніе.

§. 23. Зволуе ше раз у року на месце яке управни одбор вибере. Воно ма буц скорей наявене 15 дньи членом по парохіалних урядох. Собраніе ше окончуе гоч кельо членох будзе присутних.

§. 24. Право присц ма кажди член друштва, а право гласа котри окончел 20 роки.

§. 25. Главне собраніе слуша реферати поединих членох одбора и вибера нови управни одбор.

§. 26. Хто сце дацо предложити на Собранію, треба да свой предлог писмено яви управному одбору гольем 8 дньи скорей.

§. 27. Главне собраніе одредзуе членарину, одлучуе о пременки правилох и о разпуста друштва.

VI. Престанак друштва.

§. 28. Кед би ше друштво мало розисц муши ше скорей шицко намириц и друства повиплацац, а цо остане од имовини треба придац греко каф. ординаріату у Крижевцох, да вон упо-треби тото на исту циль, яку мало и друштво.

VII. Надзор держави.

§. 29. Держава ма право надзора над друштом, чи ше у правилох означени циль, поступак односно дьилокруг отримуе и кед би дьивствованьем истого интерес держави, обо того членох у опасности бул, ма право друштво обуставиц и у потреби по проведенеі истраги исте розпуциц, односно присиловац го на точне отримованье правилех.

Бачкерестур, 1. Юла 1919.

Михаил Поливка в. р.
тайник.

Михаил Мудри в. р.
председатель.

Бр. 2983./1920.

Видео и одобрио Г. Министар Унутрашњих Дела.
Београд, 10. јуна 1920.

По наредби Министра Унутрашњих Дела
Начелник

(Печат).

(Потпис нечитљив).

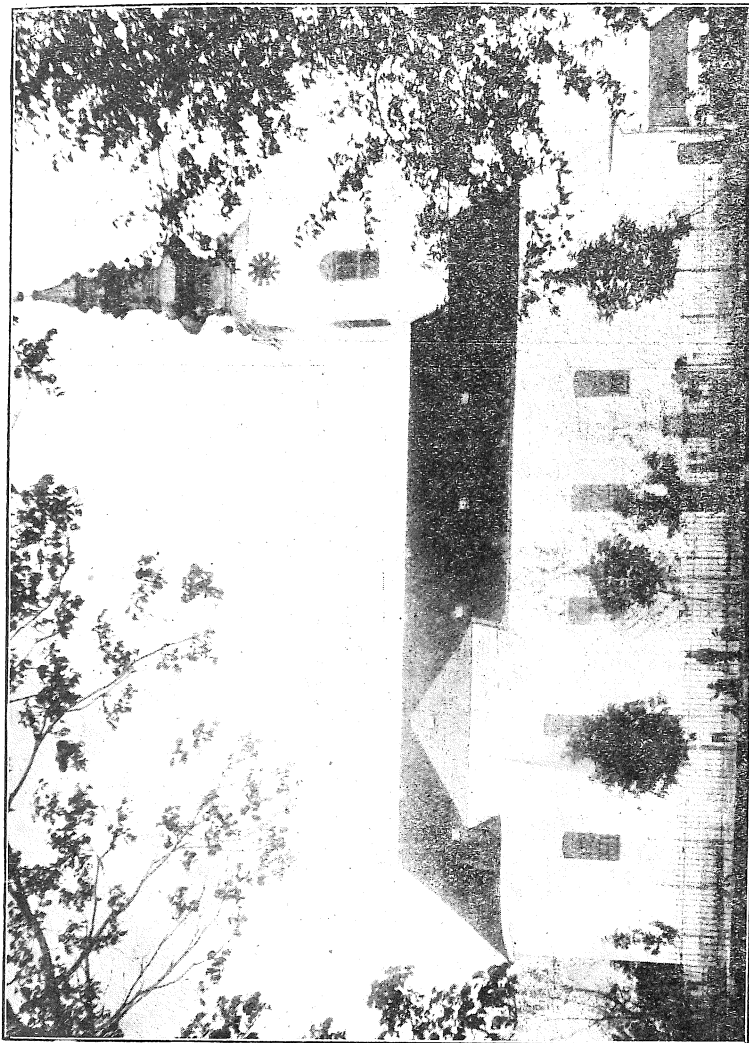
Кратка історія Руисинох (Руснацох).

Пише Михаїл Черняк.

У вельких часох жіеме. Народи, цо роками і роками церпели ярмо другиіх, о хторіх ше уж ані не знало, чи жію, о хторіх уж шицкі думалі, же уж препадлі, же ше уж пременелі на другі народ нешка по тей велькей шветовой войні ставаю на ноги і гуторя цалому швету: ту сме і мі сцеме жіц і мі маме право на жівот. Так виходза з тей войні шльебодні і неовісні, як панове у власней хіжі, у власнім обійсцу Чехи і Словакі хторі уж маю вельку свою власну державу, ошльебодзую ше Полякі по 100 рочней невольні і творя вельку польску державу, а і Русини (Малорусі) ше змагаю, да буду ньеовісні.

То є на сіверу Европі. Цо же на югу? Ту іще векша радосц і вешельє, ту трі брацки народі зьєдінелі ше вьєдно Сербі, Хор-

ваті, Словенці, зьєдінелі ше вьєден народ, як цо су і вден народ. І нешка шицкі благодаря Богу, же позволел ше ім зійсц сполучіц вьєдно, же су як єдна фамелія, же маю свою державу.

Парохіальна церква у Руским Керестуре.

Богу ше пачело, да і мі, Бачкі Руснаці, будземе у тей красней новей державі, державі наших брацох Сербох, Хорватаох і Словенцох. И нам ясне слунко зашвіцело і нам ше бліска красша будучносц, мі можеме ше учіц на своїм язїку, нас припознаваю як народ, а наш міли рускі язїк ше ценї. І дата нам мож-

носц, да упознаме себе, да упознаме нашу прешлосц. Кажди з нас вола себе Руснаком, кажди з нас любі і вісоко цени свой мацє-рїньскі рускі язїк. Но да мі на ісцє будзєме праві Руснаці у шерцї, Руснаці душом і тїлом, да ісцє баржей полюбіме свой язїк і рус-косц поштуєме, треба, да упознаме нашу руску історію, т. є. да упознаме, хто сме, одкадз сме, хто булі нашо прадьидове. І зато ецем у кратко написац о нашєй прешлосци, о нашїх прадьидох о іх славнїх ділох, сцєм написац нашу руску історію.

I.

Мі Руснаці спадаме до єдного велького племена славянського, до хторого спадаю Русі — т. є. Вєліко-Русі і Мало-Русі ато Українці, Поляці, Чєсі і Словаці у сїверней Европі, а у южней: Сєрбі, Хорваті, Словєнці і Болгарі. І мі Бачванскі Руснаці спадаме до тєй велькєй фамелї Славянскєй, хтора ма 160 мїліони души.

Нашо славянське руске отечество, пред даякіх 1500 рокі була штрєдня Русія там, дзе нєшка су вароші Кїєв, Москва. Там булі шїцкі Славянє вєдно. Дас 400 роки по Рождєстві Хрїстовім єдні од Славянох почалі шє рушац і ісц на запад і то су Поляці, Чєхі і Словакі. Другі заш прєшлї западні Карпаті і Дунай і прїшлї аж до Адрїяцкогo моря. Од тїх посталі южни Славянї: Сєрбі, Хорваті, Словєнці.

Тоті Славянє цо осталі на месцє, почалі шє волац Русі. Од Русох і мі проісходзїме. Русі почалі шє шїріц на сївер аж до Лядовогo моря, на восток до горох Ураля, на запад до рікі Сян, на юг до Чарногo моря і до горох Кавказу. Русі нє булі войов-нїцкї народ, то булі мїрні, цїхі людзє, цо шє занїмалі зос ушор-нїваньом жемі і зос кармєньом статку. Вони малі свойо валалі і то було як єдна велька фамелія, бо шїцкі булі родзіна, а жєм вєдно хасновалі. Наоколо Русох од востока і сївера було вельо нєпрїятєльох, цо вшє нападалі на мїрнїх Русох. Тєдї Русі да шє обраня од нєпрїятєльох, поволалі варяжскїх князох зос Скандї-навїї (дзє нєшка Швеція і Норвегія) да прїду і да Русох обранюю, а вони князом буду плаціц порцію. 862. р. прїшлї трєме князи зос войском і запановалі над Русамі. То булі трєме браца. Найстаршї з нїх бул Рурїк, вон пановал у Новгороду над озером Ільмєньскім. Його брат Олег пошол на юг 882. р. вжал Кїєв і ту шє намєсцєл і зробєл Кїєв свою престолнїцу. Олег і його сїн Угор цалї жївот провадзєлї у войнї і войовалї на Царград (Константїнополь). После Угора пановалà його жєна Ольга мєсто малолїтногo сїна Свя-тослава. Тоті трї владарі, Рурїк, Олег і Угор нє булі покресцєні булі поганє, алє уж Ольга шє покресцєла у Царїграду 955. р. Ё

сїн Святослав ісцє бул поган, алє уж його сїн, а внук Ольгов, хтору св. Церква прїяла за святу, св. Владїмїр, прїял св. віру хрїстіянську од Царїграда зос шїцкїм рускїм народом.

Св. Владїмїр так прїял віру хрїстіянську. Послал своїх по-слох на шїцкі странї швета до другїх народох, да відза, хтора віра найлєпша і найкрасша. И пошлї того послї і препутовалї вельо царства і відзєлї віру мугамєданську, цо ю тєраз Туркі маю, булі у Рїмє, і відзєлї віру хрїстіянську рїмокатолїцку, а вєцка прїшлї до Царїграду до царства грєчєскогo і булі на св. Службї Божєй у церкві св. Софїї і так барз булі зачудованї прєкраснїм обрядом грєчєскїм і церковнїм шпїваньом, жє кєд шє врацєлї, гварєлї св. Владїмїру: Віра хрїстіянська грєчєска є найлєпша і най-красша, да тотà віра нє найлєпша, нє прїяла бї ю була твоя баба Ольга, наймудрєйша спомєдзі людзох.

Тєдї шє Владїмїр ожєнєл зос шєстру грєчєскогo царя Анну і 988. р. зос цалїм рускїм народом прїял св. хрїстіянську віру і покресцєл шє у рікі Днїпру.

Зато, жє шє княз Владїмїр сам окресцєл і цалї рускі народ і жє бул барз побожнї і добрі владар, Церква і його прїяла мєдзі святїх. Св. Владїмїр є найвєкшї рускі владар, бо рускі народ прї-вєдол гу хрїстіянству. Рускі народ в дянї свойому владаровї, поставєл сломен (памятнїк) у Кїєву, дзє св. Владїмїр мал свой престол і тот памятник стої і до нєшка.

Вїра хрїстіянсько-грєчєска прїнєсла Русом і язїк старосла-вянскї, язїк св. Кїрїла і Мєфтодія, апостолох славянскїх, хторї св. кнїгї св. писанїє прєложєлї зос грєчєскогo язїка на старосла-вянскї або церковно-славянскї язїк. І так цалї народ, кажди члє-вєк могол і мже розумїц св. Богослужєнїє.

По шмерцї св. Владїмїра владєл його сїн Ярєслав, котрому рускі народ дал мєно Мудрї, бо вон барз мудро управлєл зос народом і відєл законї, цо шє волаю „Руская правда“. Ярєслав прєд свою шмерцу подзєлєл руску державу мєдзі своїх сїнох. Найстаршї сїн бул вєрховнї княз, а другї булі йому подложнї. Алє на жалосц нашлї шє такї князовє, цо нє сцєлї слухац вєр-ховногo княза, а даякі зос нїх булі нєзадовольнї, жє мало жємі малї. З того постала нєнавїсц, гнїв єднїх на другїх і войнї. Єднї другїх сцєлї унїчтожїц, вжац престол сєбє. Нє хцєлї слухац вєр-ховногo княза і прє то насталї зваді, нємїрї, мєдзі князамї, настало нєщєслївє врємє за руску жєм, за руску державу.

У то врємє, кєд шє рускі владарє так бїлї, кєд так мєдзі собу войовалї і надармо прєлївалї крєв, прїшол страшнї нєпрїя-тєль рускєй жємї, и рускогo народу, а то булі Татарє, або

Монголи. Тоті Татаре прішли зос востоку зос Азії у барз велькім числу.

Першіраз прішли Татарі 1224. р. Проці ніх зобралі ше рускі владаре зос своїм войском, але над ріку Калку, булі побіти. Вельи рускі князи там погинули, вельих забрали Татаре до рабства. Шицко руске войско було розбіте. Теди нє єдна руска жена страшнє заплакала за своїм мужем, за своїм сїном.

Татаре, хоч побілі руске войско, не ішли далей, але ше вращелі і над ріку Волгу основалі своїо царство: „Злата орда“.

Другираз нападлі Татаре на руску жем 1240. р. Ньищаці і паляці прішли аж до Кієва. Од шкріпаня кочох татарскіх, од річаня камілох і іржаня коньох не мож ше було у варошу єдно з другім згваріц.

Хоч ше Кієв браньел, но Татаре, завжалі, спальєлі, унічожелі тот велькі прекрасні варош і другі вароші і валалі попальєлі, шіцко ньищелі ягод шашка і дзе вони ступелі, кадзі вони прешлі, оставалі за нїма льем розваліні, згаріща, шмерц. Дзеци і старци забівалі, нєвесті і дзівчата бралі себе, а хлапцох бралі до плыну за воинох. Теді рускі главі падалі под мечом, под шаблю татарску ягод класкі под косу. Кадзи Татаре прешлі, там уж трава нє виросла.

Так ньищаці руску жем і біюци рускі народ прішли Татаре аж до Львова і ішли далєй на запад альє од Кракова ше вращелі на глас, же умар главні татарскі цар — хан.

Татаре пановалі над руску жему 200 роки. Рускі владаре, мушелі ісц каждого року до велького хана і прїношелі му велькі гарачи у злату, та мушелі ше йому кланяц до чарней жемі як Богу. Хторі нє пошол, тот страшно церпел под бічом татарскім, на його жем прішло войско татарске, опустошело, людзох віморнувало і іще велькі гарач — дань наложело. Вецей як 200 рокі церпела руска жем ярмо татарске, аж у 15. столітїю ошлебодзелі ше рускі владаре спод ярма татарского, кед 1380. р. побіл княз Дімітрій Доньскій Татарох на куліковім полю.

II.

У то време т. є. на коньєц 14. і початок 15. столітїя пріпада роздзельєнє рускей жемі мож повесц на два часці, на два царства. Єдно царство, єдна жем зос варошом Москва на сїверовостоку, а друга жем на западу зос варошами Кієв, Львов, Вільно. Тото роздзельєнє так ше стало: Княз Дюра Долгорукій, сін Владіміра Мономаха, цо бул верховні княз у 12. столітїю у Кієву,

пошол на сївер і утемелєл варош Москву. Його сін Андрій Боголюбскій уж так нє любел, же Кієв главна престолніца рускей жемі, же пошол зос войском на Кієв і зніщел го, спалєл. І так помалі стала Москва главні варош рускей жемі на востоку. Кієв спаднул зос своєй давней вісокосци, уж нє бул престолніца верховніх князох. За то велькі варош бул. Кієв бул штредок просвіті рускей, ту булі найвекші школі, найвекші учені. Зос просвіту превісшал Кієв шіцкі рускі вароші па і Москву. Кієв і нєшка єст мац рускіх градох — варошох, Кієв єст коліска св. христїянськей вірі, руского народу, Кієв єст Ерусалім рускей жемі, рускей історії, Кіє бул перша престолніца рускіх владарох, у Кієве ше покресцел св. Владімір і цалі рускі народ, Кієв споміна нам початок рускей історії, історії руского народу. Кієв бул 300 рокі престолніца рускей жемі 882—1169. Варош бул велькі, саміх церквох було 400. І нєшка єст Кієв велькі варош, ма вецей як пол мільона жїтельох.

Руска жем на западу од початку рускей історії од 9. столітїя була ведно зос другіма рускіма жемами і пріпадала под верховного князя у Кієву. Кед Кієв у 12. столітїю Андрій Боголюбскій спалєл, верховні варош постал за Западну Русь Галіч, а вєцка Львов. През длуге време тоті жемі не булі ведно сполучені. Аж у 13. столітїю зедїньєл шіцкі рускі жемі на западу іще раз ведно Данїло, велькі княз галічкі. Вон достал од Римского Оца кральску коруну за то, же ше змагал проці Татарох і другіх князох на то понуковал. Но уж по його шмерци дзепоедни од князох нє сцелі слухац його сїна Льва, а зос того малі хасен Полякі, хторі у 14. столітїю вжалі цалу Западну Русь себе и хоч вельо іще було князох, цо ше спералі і вївовалі проці Полякох, бо нє сцелі пуціц руску жем і рускі народ Поляком, альє Полякі зос вшєльїякіма способами забрали руску жем себе.

Ушорєнє держави рускей як восточней так і западней таке було: Над єдну жему пановал княз, н. пр. бул княз кїєвскі, москвскі, галічкі і т. д. Князі малі своїо войско, хторе вше князові служело, за то княз своїм вояком давал вшєльїякі права, давал вельо жемі. Вісшім у войску і одлїчнїшім княз іще бул щедрейши, і тіх робел своїмі помощнікамі, совітнікамі. Вони ше волалі бояре і обічно булі воеводамі, командірамі войска. Главні командант бул вше княз. Кед була война, то нє льем же шіцкі бояре самі ішли, а єще і воякох давалі. Вони малі по езер і вецей воякох.

Бояре і другі князове вояки малі жем, а на тей жемі робелі людзе прости, цо булі як слугове у боярох і князовіх воякох. І теді булі валалі як і тераз, але людзе своєй жемі не малі, цала жем

була власнощ княза його воякох і боярох. Прості людзе льем робелі на жемі бояром, а себе малі льем тельо, да останю у живоце. Так було аж до престаня рабства у 19. ст.

Часто так було, же бояре, панове не справедливо поступали зос своїма простіма роботніма людзмі білі іх, каралі а і забівали на шмерц. Особено були нєсправедливі панове у польскей держави, польскі панове гу рускім роботнім людзом. Скоро цілі тідзень мушелі прості людзе робіц панові-власительові. Од рана до вечара шицкі роботні людзе мушелі буц і робіц на паньскей жемі. Себе робелі в ноці. Тим роботнім простім людзом нє шлебодно було под кару шмерці прејси до другого пана, або сцекнуц. Панове на живот простіх людзох нє патрелі, за малу ствар могол такі власитель свойого роботного човека як сцел покарац, а і забіц.

І за то уж у 15. столітїю почалі сцеканц роботні людзе од своїх панох, од власительох. Обично сцекали млади хлопи, сцекали пред карами, сцекали, бо волелі найсц шмерц у сцеканю, як ше трапіц — мучіц цілі живот. Шицкі вони сцекали на степі. Степі то су велькі ровніні, дзе рошне вісока трава, над і вшеліяке дікінье. Тоті істі степі су іще і нєшка у южней Русії, на Україні, але уж вельо поорані. Ту на степох ше збералі тоті Русіні, цо посцекали од панох, ту уж були шлебодні, уж іх ніхто не мучел, уж нє відзелі нєсправедливосци. Тоті Русіні створелі войско, цо ше вола *козакі*, то значі шлебодні людзе. Козакі були наісц шлебодні, вони не плацелі нікому порцію, не мушелі паном робіц, ніхто іх нє ганьбел, нє біл. Козакі жїлі на ріці Дніпру, на островох і коло Дніпру од Ека-терінослава дальей на поладньє гу Нікополю, жїлі тиж козакі і у околиці кївскей. Іх командант ше вола *атаман* або *гешман*. Його вібералі козакі спомедзі себе. Кед бул недобрі, то го зруцелі і другого вібралі. Козакі були нєженьеті, док служелі у войску, але вецка ше могли женіц. Теді доставалі жем, на хторей жїлі мірно і віхововалі сінох за козакох.

Козакі нападали на Татарох, на Туркох і щешливо виходзелі зос біткох. Козакі бранелі віру хрїстіянську пред Туркамі, вони не доущелі, да Туркі завладаю зос западну Русію і Польщу. Козакі то було одважне войско, шмерц ім не була страшна. Вони ішли до бою, до огня шмело, одважно і през страху давалі свою душу, свой живот за віру хрїстіянську, за народ рускі, да запру драгу Турком, бісурменом, нєхрїстіянном. Козакі вйовалі і з Польщу, да покараю нєсправедливіх польскіх власительох.

Найславнейші вожд козацкі бул гетман Богдан Хмельніцкі. Вон ошлебодзел цілу западну Русію — Україну од Польщі 1648

р. і зедіньел зос Вельку Русію 1657. р. Правда Русія іще длуго провадзела войні зос Польщу, альє на концу у 18. столітїю достала цілу западну Русь окрем Галіції т. є. Малоросію або Україну, Подоле, Волінію і прїключела гу своей державі. Вецка 1795. р. прїключела Русія і Польщу гу свойому царству. Так осталі шицкі рускі жемі а і польскі зедінені у єдней рускей державі до велькей шветовой войні 1914—18.

Часц Западнеј Русії т. є. Галіція була под Польщу од 14. столітїя до 1795. р. Теді Польщу Пруска, Веліка Русія і Австрія подзелелі медзі себе. Галіція припадала Австрії. У Галіції жїв, 3 і пол мільона Руснацох. Русія сцела ошлебодзіц — зедініц і осталіх братох Руснацох у Галіції і у Угрох.

III.

Галицким Руснаком сушеди Руснаци на Горніци. Сигурна ствар, же Руснаці на Горніці жїю на своїм месце од теди, од кеді і сушедні галицкі Руснаці. То є істі народ, то є єден народ, Руснаци з Горніци то лем предлужене Руснацох Галицкіх. Ето у мармарошсїготскей жупанії і у берегскей бешеда Руснацох угорскіх є іста як цо і Галицкіх Руснацох, цо бїваю дораз у сушедству у Галіції. У земплїнскей, шарішкей, покус і у унгскей жупанії бешеда руска уж вецей здаба на Словацку, а то пре сушедство зос Словакамі.

Історія прїповеда, же 1339. р. пришло на Горніцу зос Подоля¹⁾ 40.000 Руснацох под рускім князом Федором Корїятовічом. Мадярскі король Кароль І. подаровал князові Федорові вельо жемі і Руснаци осталі ту на вше. Нєшка єст Руснацох, на Горніци вецей як 500.000.

*

В²⁾ 16. і 17. столітїю т. є. пред 200—300 рокі водзелі ше вельолїтні войні зос Туркамі. Даскельо разі булі Туркі у Пешту. Драга Туркох на Пешт ишла баш през Бачку і кажді раз кед Туркі ішли чї там чї назад шицко рабовалі, пальелі, ніщелі. Прето і Бачка барз вельо церпела од Туркох, у біткох вельо валалі предадлі, часто було так, же нє остала ані єдна хїжа.

Кед Туркох побїто і вігнато з Бачкей 1718. р. міром у Покаревцу, жем уж остала шлебодна, альє нє було кому на ньей робіц, нє було людзох. Теді ше почало і селенье до Бачкей. Ту булі велькі добра державні і прїватні. Спочатку мало, аж по 1748. р. почало ше моцнейше селенье. Найвекша часц Бачкей була аселена за часу Марії Тересії австрійскей царіці (1740—1780.)

¹⁾ Подоле єст край медзі восточну Галіцію і Україну.

²⁾ Почавші отадаз пішем по „Хронікі“ Дра Г. Костелніка.

*

У часу Осіфа II. сина Марії Тересії насельовалі ше до Бачкей найвѣцей Нѣмці, хторім вон давал вельку помоц, лем да прїду до Бачкей. У патенту віданім 1782. р. сталі такі обецункі за тіх, цо сцу присц до Бачкей: Шльебодне віроісповіданіє, каждая фамелія добіє нову хїжу і заграду, крем того добіє досц жемі орачей і зашено, а гу тому статок и цо потреба до обїйсца, шїцко за дармо Майстрове добію серсам і 50 фор. Найстарші сїн будзе шльебодн од катонацтва. Пре такі обецункі гарлі ше Нѣмці до Бачкей у велькім чїслу, теді ше населела Торжа 1784. р., Червінка і Нов Вербас 1785. р.

Од р. 1785—1786. прїшли до Бачкей даскельо езрі запорожскїх козакох і населелі ше прї Зенті. З нїх єдну часц вжал Осїф II до войска. Зос другїх, цо осталі, нѣт нѣшка ані шльїду, вони ше помїшалі зос другїма народами.

Р. 1787. насельованье ше у цалей Мадярскей закончело.

Кеді ше Руснаці до Бачкей населелі? Сїгурно, же ше нѣе насельелі нараз, ведно. До Бачкей (до Керестура і Коцура, бо там були перші рускі колонїї) прїсельовалі ше Руснаці през даяк 35—40 рокі (од 1746—1786.) Р. 1746. прїшло 11 парі Руснацох до Керестура зос околіці Мішкольца на Горніці і посельелїше, ше прїповеда медзі народом, на Косцелїску. У вєкшїм чїслу прїш до Керестура Руснаці 1751. р. и уж од того року маю ту своєю парохїю. 1756. р. було уж у Керестуре 120 парі. Такїх, цо ше можу споведац, було у тїм року преко 300, а кед додаме гу нѣш дзеці, хторїх могло буц дас 100, добїєме чїсло душох преко 400. — У істе време прїсельовалі ше Руснаці і до Коцура. — Мерко р. 1756—1766. мушелі ше прїселїц Руснаці до Керестура іше вєкшїм чїслу, як на перші завод. 1766. р. єст у Керестуре у 278 парі, дорослїх 1075, дзеці 309, шїцкїх ведно 1384 душі. Там ше прїселелі Руснаці і до Коцура.

І после 1766. р. прїсельовалі ше Руснаці до Керестура, ажо уж у малім чїслу. Єдні ше прїсельовалі, а другі вісельовалі. Булі шїцкі задовольні зос новім местом і єдні ше врацалі наза на Горніцу, а другі ішли на другі места у Бачкей. Було так, ше і назад до Керестура врацалі і зос собу прїводзелі ише і дїці гїх. Р. 1773. у Керестуре єст уж 311 фамелїї а 1778 душі, а 17 р. єст 470 парі а 2100 душі.

Спомедзі своїх суседних валалох окрем єдней Кулі Керестачкїх ше перші населел і найшвідше роснул. Вєпровач насельені 1758— р., Далїть 1761. р., Фїліпов 1762. р., Коцур 1763. р. зос Руснацаздове, єдні малі по цалей сесїї (4 ферталї), другі по $\frac{3}{4}$, инші по Руснацох як і другїх народї прїселела держава на своєю доб, по $\frac{1}{4}$ і меньей, а булі і такі, цо нѣемалі нїч жемі. Газдованье Держава давала досельенїком даякі польехченя, же буду шльебодн

же ше ім да вецей жемі под аренду, кед ше намножа, 4 рокі буду опросцені од каждой порції, древо достаню на будоване хїжі, каждому будзе шльебодно пойсц індзей, а цалу свою власносц т. є. хїжу, вїніцу статок може предац, у шїцкїм будзе мац протекцїї державі. Пре тотї обецункі, же ше давало людзом вєкшу шльебоду, лепше польо, а і шльебоду віроісповіданя — Руснаци ше тарлі до Бачкей і у скорім времену насельелі Керестур і Коцур.

Дальей роснул Керестур так: 1838. р. було 782 парі, а 3749 душі, 1859. р. було 4829 душі, а у Коцуре 2300, 1900. р. було у Керестуре 5098 душі, 1859. р. і 1900. р. єст скоро істе чїсло душох. Чїсло ше прето нѣе повишело, бо зос Керестура як цо і з Коцура Руснаці ше повїсельовалі. Перше ше почалі селїц до Шїду 1802. р. Вец ше почалі селїц до Петровцоход 1834. р. У першей половкї 19. столїтя почалі ше селїц Руснаці до Шайкашу, алье за време бунї 1848. р. посцекалі.

До бунї, док людзе булі звязанї зос своїм паном, чешко ше було вісельовац. По бунї, кед шїцкі людзе добїлі шльебоду, пуклі обручі, хторі сцїскалі людзох, по швецє ше отворелі шльебодні драгі.

Так ше почалі селїц заш до Шайкашу (Дюрдьов) і нѣшка єст у Дюрдьове 1800 Руснацох, $\frac{1}{3}$ су зос Коцура, $\frac{2}{3}$ з Керестура. І до Вербасу почалі ше селїц Руснаці после 1848. р. вєкшїм з Коцура, єст их преко 750.

У Новім Саду єст до 300 Руснацох.

У Срїме бїваю нѣшка Бачкі Руснаці у Шїду. 1802. р. насельел крїжевацкі владїка 50 фамелїї, нѣшка єст там Руснацох около 1000 душі.

У Беркасове прї Шїду єст около 400 Руснацох.

У Бачїнцох єст до 600 Руснацох. Тамаль ше населелї пред роками.

До Міклошевцох населелї ше Руснаці по 1848. р. Тєраз іх єст около 800.

До Петровцох ше почалі селїц Руснаці 1834. р. Нѣшка єст Руснацох около 1000 душі.

У Славонї єст Руснацох у Пїшкоревцох, у самїх 400, у око- розшати по разнїх валалох до 300 душі.

У Райовім селу єст 500 Руснацох.

У Керестуре до 6000 душі, у Коцуре 2600. Шїцкїх Руснацох єст у Югославїї до 30.000.

Бачкі Руснаці, кед прїшли спод Горніці, нѣе шїцкі булі єднакі здове, єдні малі по цалей сесїї (4 ферталї), другі по $\frac{3}{4}$, инші по по $\frac{1}{4}$ і меньей, а булі і такі, цо нѣемалі нїч жемі. Газдованье им споро, бо і справи газдовскї нѣе булі такі як нѣшка, а

і людзе нье зналі так жем обрабац, як цо ньешка. Аж кед жем 1876. р. зогнато ведно, кед комасірано жем, од теді ше аж газдовство медзі Руснацамі дзвігло, так же Руснаці дошли і до пенъежох і до жемі, і ньешка нье льем цілі Керестурскі хотар у рукох русскіх, алье і скоро цала Біла пустиня а вельо ест салаши і на куляньскім і червіньскім хотаре. Так істе і у другіх валалох Руснаці рошню, дзвігаю ше і не лем доровною алье і превішую другіх зос свою вредну роботу зос свою моцу за живот.

Руснаці є народ од природі релігійні, побожні, свою церкву, свою св. віру, свой обряд восточно-греческі любі. Кед Руснаці прішлі до Бачкей, малі лем два парохії, у Керестуре і у Коцуре. Тхторі подпадалі под калочанске рімокат. владічество до 1777. р. Того року Керестур і Коцур були присоединени гу кріжевацкей Епархії. Шицкі парохії рускі бачкі і сримскі твора т. зв. Осечквікарият, основані 1777. р. на место владічества.

Од кеді ше Руснаці насельели до Бачкей, малі своїх учітельох, цо учелі дзеци по рускі. Школи теді були віроісповідні, як цо і терас у Коцуре. Так було до 1899. р. у Керестуре. Теді по стала школа державна. Преподавательні язик на место руского постал мадярскі. Руски язик нье учелі аж до 1919. р. Того року допущено шіцкім наційом учіц ше на своїм мацеріньскім язїку. Руснаці почалі заш мац у школах свой язик. — Мадярскі язїк барз шкодліво одбівал ше на духу рускіх дзецох. Наука ше дзе цох ніч нье прімала, 6 рокі ходзело дзецко до школі і нье годно було научіц сам мадярскі язик. А Руснаці су барз талановиті. 1919. р. кед почалі учіц рускі язик, ето шіцкі дзеці і найменші научелі крашне чїтац, пісац по рускі. — Язїк мацеріньскі є найлучейші язїк. Щешліві тоті, цо ше на мацеріньскім язїку уча.

Ето ті рускі родзе кратка історія твоїх, наших прадьдох, хторей сом сцел показац, же Бачкі Руснаці спадаю до вельког пня славяньского, до руского. За то, хоч одзельнені од Русох граїцамі, треба да духом і просвіту буду істі, треба, да Бачкі як шіцкі югославянскі Руснаці уча руску історію, історію своїх прадьдох, треба да уча свой язик рускі, треба, да кажді Руснак мє сільне увірене, же вон Славянін, Русін. Зос своїма братамі Югославянамі треба да Руснаці жїю у міру і братскей зложносці, же ше розвіваю просвітно у рускім духу, у югославянським напрямі у твардім увіреню, же Русин брат шіцкім другім Славяном!

Жадаїме на наших схацкох друкованье руских книжишк, руских новинкох. Основуйме вшадзі руски читальньні, бо нарє през просвіти — то народ през будучносци!

Сїю заповід даю вам, да любіте друг друга.

Стало ше ище 494. р. пред Христовим Рождеством у Риму, же ше народ медзи собу повадзел и роздзельел на два странки.

Руска млада у партох пред 60 роками.

У едней странки були маетни римляньє, а у другей худобньейши жительє града Рима. У тей борби раз едного дня льем виду тоті ньезадовольни зос варошу и пойду шіцкі на еден брег дас три

мильи далеко од Риму и откажу тим цо дома остали, же вони себе збудую еден нови град, а их зохабя на вики.

Позлєкали ше римльаньє моцно, бо баш у тих часох бил на град неприятель. Цо буду робиц? Вибєру спомєдзи себе двох мудрих, обидвом странком милих людзох, и пошлєу их на тот „святи брег“, так ше воал, да их нагваря, же би ше врацєли до свойого дьидовского дому, и же би го нє дали завжац неприятелю. Но дармо шицка трудба: нєзадовольни нє попуцали. Тєди им прєгварєл Мєнєнє Агрипа, еден од вислатих, так:

„Чуйцє браца єдно слово: Раз ше побуньєли члєни чєловєчєского цєла процив жалудка. Руки гварєли: ми ше тєльо натрапимє док дацо назбєрамє, а жалудок ньич нє роби, льєм мирно шєдзи и ужива. Ноги ше поносєвали, кєльо вони муша ходзиц, док ше дацо назбєра, а жалудок же ше аньи змєста нє руши. Уста, очи, зуби — шицкє ше то дзвигло процив жалудка. И догварєли ше шицки члєни, же нє буду давац жалудкови поживу. Алє нє одлуга обачєли шицки, же слабнєу. Руки ше льєдво рушали, ноги льєдво дзвигали, зуби як да ше зацали, з єдним словом ослабло и на ньич пришлє цєлє цєлє. Аж тєди пришлє гу розуму и увидзєли, же то жалудок нєйє дарємщину, алє же и вон хасновити члєн чєловєчєского цєла и шицки ше помирєли“.

Стєй причти виразумєли нєзадовольни римльаньє, же вшєлььяки служби, звания, паньства у граду су зато, да ше град отрима и напредує. На то ше врацєли до Риму, помирєли ше и жили у слоги, любви и братинству єдни з другима.

2. Ми шицки людзє на швєцє составлєамє єдно чєловєчєскє друштво. Кажди члєвєк є члєн того друштва. Циль того друштва єст тот, да ше воно отрима и розвива так, же би кажди його члєн бул щєшливи и задовольни. То ше пак можє посцигнуц льєм тєди, кєд ше члєни того друштва *взаимно помагаю, любя и чєсно жию*.

Кєд би сцєл кажди члєн того друштва засєбє окрємни живот провадзиц и нє дзбал би за ньикєго, тєди би нє булє на тим швєцє шорєвого живота алє би людзє жили, як жвири у льєшє.

Щєсцє друштва чєловєчєского и поєдиних члєнох його стои у слоги, у любви у братинству, цо ше тємєльи на правди Божєй. Дай каждому, цо му припада по божєй правди, та будзє задовольни швєт. Но баш у *справєдливєсци*, цо би мала шор правиц мєдзи людзми *похибєл* швєт моцно.

3. Людзє мєсто да жию як браца, — ставали єден процив другєго и забєрали єден од другєго чєсц и право.

У старим вику ищє прєд Христом дзєлєли ше людзє на класи. Єдни були шлєбєдни, *граждани*, други *раби*, цо их купєвали и прєдавали, як ми бидло на вашарє. Тоти нє мали ньи якого права и чєсци и шлєбєди. То були *прави ширєщи* того швєта. Булє вєцєй класи як ше мєдзи сєбу дзєлєли. У Индий ищє ше и нєшка дзєлєа людзє на 4 класи, и тоти ше мєдзи собу так нє злагєдза и мєржа, же єден з другим аньи бєшєдовац нє шмє.

Откєди Христос Бог виглашєл свой закон: же є „*Єдєн Отєц наш, а ми змє браца*“, од тєди ше почалє у справєдливєсци на льєпшє обрацац. Рабства нєсталє. Но злє ше нє моглє так фришко викорєнєиц. Осталє корєвчє и надалєй у жєми.

То були вшєлььяки *нєпошрєбни паньства*: фєйдалци, грофєвє, баруньє, князовє, плємєниташє (нємєшє), котрим *кмєти*, (урбарци) мушєли служиц, за дармо робиц, як то ищє памєтаю нашє старє людзє.

Пришлє час, же ше и то на льєпшє прємєньєлє. Панщина прєпадла. Народ добил шлєбєду и свой власни маєток.

У найновших часох зявєл ше нови неприятель нашєму чєловєчєскому друштву. То є капитализам. Богачє з вєльким капиталом збили ше до своих друштвєх (картєлох) и вихасновали у фабрикох и индзєй малих людзох, роботньикох. Их капитал роснул, а людзє по при тим бидєвали. Тєрас ше идзє за тим, да роботньици нє буду прициснути од вєлького капиталу, алє да им ше да тєльо, же би могли як людзє и гражданьє чєсно и шорєво жиц. Робота и плаца ма ше правєдно подзєлєиц. За тим идзє християнска социална наука.

У борби за свойє права и свой живот зашли дзєпєєдни громади роботньикох, Як н. пр. комунисти, барз на льєво и далєкє, так же постали нє справєдливи гу другим члєном друштва. Вони сцєли зотрєц *право власносци*, да ньи хто нємєа ньи ч, а держава шицкє а вони да тотє добро людзом дзєлєа.

Розуми ше самє по сєбє, же тотє их политика мушєла прєпаднуц, бо ше процивєла природи чєловєчєскєй. Кєд повємє и то, же вони нє припєзнавали аньи Божєй закон над собу, тєди нам ясно, чєм их наука нємєа мєста мєдзи нами. Члєвєчи розум видзи, же зошицким и у шицким єднаки нє будзємє ньи гдє. Вон ше ма старєц о тим, як да каждому члєну друштва осигура чєсни живот, а то ше можє посцигнуц льєм на тємєльу справєдливєсци, котру нам дава правда Божєя.

4. Нашє чєловєчєскє друштво приликє єднєй вєлькєй машини. Кєд сцємє, да машина точно идзє, тєди муша шицки часци на своим мєсцє буц и свою задачу спєльньєвац. Так и ми. Кєд

жадаме, да нам ше у друштву добри шор ведзе, теди муши кажди член того друштва своје место запољньовац и своју службу кончиц. У машини ест вшельяки кољеса и кољеска и други часци. Шицки су потребни, и вельки и мали, бо кажда часц ма иншаку службу. Так и у друштву. Вшельяки су званія и служби, бо су вшельяки и потреби, но кажди член, котри своју роботу добре окончуе, хасновити е член чловического друштва, котрому припада хлѣб и награда. Еден пастир хасновити е член друштва як цо и еден пресидент держави.

Кед то признаваме, теди зме *длужни и поштовац роботу* еден другого, бо зме опарти еден на другого, або зязани медзи собу так, як цо кољеска у машини.

5. Вежньиме за приклад љем едну цверенку. През кельо руки вона ма прејсц, док така будзе як е. Кельо сили, кельо розуми муша ше зложиц, да ше пода людзом еднa цверенка! Под заренко едни ору жем, шею, други таргаю — моча конопу, суша, треци тру. За тоти работи требало ремесла, цо их заш вшельяки майстрове справели. Уж кельо людзе при едней работи. Но вецка конопу требало предац тарговцом, тарговци придали фабрики.

Аље док ше фабрика справела, цо требало? Требало учених людзох, цо ю зробели. Учени людзе зос школох виходза. У школох треба књижки. Хто роби књижки? Почитай љем тих, цо ше трудзели, док ше еднa књижка видала. Од дрѣва, с чого ше справел папер, па до того цо писал на папер — па вецка тоти цо друковали и т. д. кельо то руки, кельо сили и розуми мушели ше зложиц, да будзе књижка. Гу књижки треба професорох, цо уча других и цо ше зос науку цали живот заньимаю.

Аље сами учени людзе нѣ могли справиц фабрику, гоч яки були мудри, бо за фабрику треба вельо желъеза, цементу, и другого металу, а тоти ствари треба заш викоповац зос жеми. Торобя заш други роботњици. Аље и вони би нѣ могли, да им енджелъире нѣ направели вшельяки справи и драги, да можу до рову войсц и копац. Енджелъиром пришли на помоц други людзе, цо винашли електрику, магнет, пару, газ и друге цо потребне до майданох.

Док дошла даклем конопа до фабрики — кельо ше ствари мушело приготовиц напредок, да ю можу вецка езри и езри руки вирабяц и зготовиц як цверенку. Кельо езри — милиони души мушели ше дац до работи, да виробя едну потребну ствар за живот едну ценку цверенку.

Нѣ можеме росудзиц, котри е чловек при тей работи баржей потребни: чи тот, цо у фабрики роби, чи тот, цо пошал ко

нопу, чи цо машину справел, чи тот, цо цалу роботу надпатра — бо су шицки потребни, да ше могла виروбиц еднa цверенка.

6. Прето гуторим поштуйме роботу еден другого. Еден през другого ослабли би. Як члени цела през жалудка. Кажди ма своју

Руска дзивка.

службу, своје место, и кед го добре сполньуе на хасен е цалому друштву, и заслужуе од каждого хвалу и чесц.

По войни, у тих бунох, стало ше на едней агенци у Бачкеј тото собитие: Еден роботњик заметал на штаци. Вишол начальник штаци, а роботњик такой гу ньому, та му гвари: друже я, уж досц заметал, но ље ти терас дакус заметай. Добре гвари начальник, я будзем заметац, а ти идз до канцелари, дзе це на столу

чекаю писанья и оконч их. Гу тому явши на шицки страни, яки цуги маю присц, дзе иду и цо треба за ньешка.

Попшал роботник до канцеларіи, алье ше о мали час вращел, и гутори начальникови: я нязнам поробиц, цо сце ми гварели. Так, ти сцещ, да я твою знам и робим, а ти мою нязсцещ. Останьме ми, друже, кажди при своей работи, и робме ю добре та будземе и ми и цали швет мирни и задовольни.

Михаил Мудри,
парох.

— *Хто на Руску Просвишу дава — себе дава и заслужи вични спомен у руским народу!*

Крачун у валалье

Габор Костелник.

Стало рано, красне рано — з сна ше пробудзело,
Стало рано, красне рано — оком препатрело,
Стало воно обльечене у пребилу шмату,
Чека нязцерплѣво красни вечар и ноц шяту.

Дзеци як ше льем пробудза, уж мацер питаю,
Чи готови в'ни торбички за шпиванье маю.
А у пецу пука пруще, пламень забовчуе —
Чека гладни на бобальку, цо ше вишулькуе.

А дзе дзивче крачун прави — його наквицуе,
Па яблука и орехи златком озлацуе,
И вец их з медовнѣками на нього привишуе,
Льедво, льедво и радошнѣ вечар випатруе.

Уж ше змерка, а в'но з хижі вонка шмеце ньеше,
Шерцо му ше треше — слуха откаль пес то бреше?
Та за тим ше воно гласом з родней хижі ода,
За нѣм з дому оцовского пойдзе ягод млода.

Хижа било вибильена, крашнѣ споравна,
А на столѣ уж ше швици швичка запальена.
Ой та як би там нье було шветла горяцого,
Дзе ше причекуе, жада шветла предвичного?

Браца з брадла до золнѣци слами нацагали,
И презлатну ю и оштру до нѣй завязали.

А кед ше уж и пацери дзвоном одзвонѣли,
До прикльета в'ни гу дзвером сламу намесцели.

Вец до хижі шицки войду, найстарши останѣ,
Вон ма приньесц сламу нука, зос ню винчованье.
А на дзвери вон задурка — войдзе з крочаями.
Открие ше и прежегна — почнѣ зос словами:

„Ньешка Христос, Цар нязбесни, мал нам ше народзиц,
Ньешка Христос, Цар нязбесни, мал зос нязба сходзиц,
Ньешка мал вон нас откупиц, зос гриха вибавиц,
Ньешка за нас жиму церпиц — и себе преславиц.

Так нам пророк Исаия давно пророковал,
И Емануилом його славно наволовал:
„Уж нам Дѣва“ — прегварюе „породзела Сина,
Бога, Цара предвичного, — Мария едина!“

А я куцик вам домашнѣм приньес оштрей слами,
Росипем ю по тей хижі, най будзе под вами,
Же би ви ше у яшелькох Христа споминали,
Як на слами на нього жимней вол, ошлѣк дихали.

И зос сламу приньес я вам красне винчованье,
Од народзеного Цара щешлѣве жаданье,
Же би ви в радосци тоти швета спровадзали,
И вельо ѣх — и весели здрави дочекали!“

То вон шветочно, ангелски з устох прегварюе,
И золнѣцу уж розяже — сламу росипуе.
Од радосци од нязбесней шерца задуркую,
З милоту ше и шятосцу якуш прелѣвую.

А на очох од радосци слива препатруе.
И наоколо стоячим око напольшюе.
Чесни оец в чолье стоѣ, винчованье вита
И йому радосц на лѣцу зос слизу открита:

„Радуйме ше, ньешка шветло у цми зашвицело,
Радуйме ше, ньешка дзецко швет тот вибавело,
Радуйме ше и вешельме, до нашого дому
Прильецели красни гласи вибавльеню тому.“

Так прегвари вон як газда, и за стол шедаю,
 Дзеля вечеру медз собу — яку уж ю маю:
 Ту преслатки мед ше жовци и риби печени,
 Капушнѣки и бобальки — таки омилѣни.

Шедза старши так за столом — и иста нѣвеста,
 Хтора други дзень мац нѣ сце шедзацого места.
 Дзеци мали льем по слами люпка ше валяю,
 По цалей ю хижі вони з рук'ми намесцаю.

Орехи им мац подзелѣ, яблука червени,
 Геј яки ѣм тоти дари мѣли, барз злюбени.
 Вежню пранѣк, гу ношки го стола приложели,
 И по нѣм ше з орехами радошнѣ бавели.

А нараз ше под облаком глас якиш зачуе,
 „Дате ся навеселити?“ — так вон припитуе,
 „Даме, даме“ — дораз на то з хижі ше озива,
 „Народил ся Исус Христос“ — глас весело шпива.

И у час тот ягод кед би кридлати ангели
 Зос нѣба ше високого ту на жем спуццели,
 Пак под облак каждеј хижкі ше понамесцали,
 И дзвончковим своѣм гласом дзвонко зашпивали.

И у час тот цали валал нѣбесни оргони,
 Цо зос своѣм гуком гурча на гони и гони.
 И з нѣм и голому прцу душу улѣваю,
 Мертве, тварде и змарзнуте на живот дзвигаю.

И у час тот цали валал тайна шята, слатка, —
 И у час тот цали валал росквитла загратка,
 Дзе лелия, гвоздик, ружа гарлом зашпивали,
 З побожносцу, з щашлѣвосцу, з любову спяхали.

Повед биш охабя тераз ровнѣну глѣбоку,
 Дзе бул заб'вени од швета — нѣвидни му оку,
 Пак ше на брег — хмару дзвига з малима хижками
 Цалим шветом шветло руца з другима гвиздами.

Пать улѣцом з торбичками иду двома браца,
 Под сушедов, под родзинов облак ше навраца,
 И шпиваю як шкорванки писми мили, шята,
 А по шпиваню винчую жиченя богати.

У сушеда, у люцкого през облак им даю,
 Дзе грайцар, орешки дакус — кельо надумаю.
 А родзина препозна ѣх, до хижі их вола,
 Нука, нука аж гу столу — до хижного чола.

Па заш шпивац и ту муша — геј алье инѣшаки
 Ту дарунки як в люцкого, бо ту и петаки
 Били и блѣшаци цвенкню — до мешка спадаю,
 Яблука, колачи скоро и места нѣ маю.

А там з гвизду троме иду било облѣчени,
 На глави им як коруни шапки положени.
 Аж до хижі зос ню красну вони ухацзаю,
 При шпиваню и клѣкаю — з шаблю ше збиваю.

А вифлеем уж барз ритки — дараз вецей було
 Геј на жалосц траци то ше — старосци спаднуло;
 Легинѣох заш вельке коло, аж иду зос мехом,
 Же би места направели яблуком, орехом.

Льем пред гевтот облак станю, дзе пайташку маю,
 „День божого нарожденя“ гарлато шпиваю,
 Па на миски там орехох до грота сипаю,
 А дагдзе их ище з капку вина привитаю.

И пинтовка вец ше вожи од руки до руки,
 Вельо их ест, док пресухнѣ, нѣ барз треба муки.
 И кед шицко вицацзели, з двора вихацзаю,
 „С нами Бог“ зос шицку моцу улѣцом шпиваю.

Уж кус сцихло, глас оглухнул, льем „с нами Бог“ дараз
 „Ще загурчи по валалье, и заш сгинѣ нараз.
 А през облак червенкасте цветло руца крашнѣ
 Швичка — нѣшка спац нѣ идзе, анѣ ше нѣ гашнѣ.

Нѣбо яснѣ и приbrane з велѣма гвиздами,
 Трепецаце и швицаце зоз их зарѣйочками. —
 Сѣ а чи нѣт в тим презчислу горе медзи нѣма
 Гевтей гвизди, цо з зарами милорадоснима

Тром царом народзенного Цара прегваряла,
 Цо ше так над Вифлеемом з дальека блѣщала? —
 Крижик златни на верх турнѣ шветлом забовчует
 Од мешачка — и як гвизда з зарю стрепецуе,

Указує, прегварює над валалом ясни,
 Дзе льежи дзецочко мале — його Вертеп красни.
 А за гвизду тоту людзе гарню ше, сгартаю,
 „С нами Бог“ з полного шерца радосно шпиваю.

Полноц славнє и саночне задзвоньели дзвони,
 И спод хмарох розбег им ше глас в дальеки гони,
 „Слава Богу на висини“ — гук льета и льета,
 „Радосц, радосц — народзел ше Откупитель швета!“ —

Любіш Марію, то чувай за Ню чісте шерцо.
 (з Місіонара).

При войску служел еден легінь. Шіцки го чество-
 вали і любелі, віпатрал на побожного, кажді дзень ше
 модльел, з еднім словом славел Преч. Діву Марію —
 алье цо з того? Вон жіл у смертельнім гріху.

Раз якошік ше то стало. У чешкей роботі осетел
 наш вояк велькі глад і аж замльевал од гладу, а ту нє
 було с чім да покріпі сілі свойо. Теді му ше явела Маті
 Божа а іще нє на празно. Вона пріньесла гладному
 легіньові смачне едло, алье у такей брудней міскі, же
 вон хоч і як гладні ані дорушіц ше нє сцел едла.

„Та я Маті Божа — пріяжнє поведла Марія. Та я
 це прішла опатріц, прішла уцішіц твой глад. Вежні сіну,
 покоштуй того едла!...“

Пребач Марійо! — одвітовал вояк. Пребач мі, бо мі
 ше бридзи, кед попатрім на тоту нєчісту міску, у якей
 мі даваш едло.“

„Як то? — запітала Божа Маті. Як то, ті нє мо-
 жеш пріяц одомнє едло з брудней міскі, а сцеш, да я
 прієм твою побожносц з твойого так нєчістого і грі-
 шного шерца?!“

По тім слову щезла Преч. Діва. А наш вояк упознал
 свой гріх, охабел швет і пошол дальеко до пустіні і там
 за триец рокі у молитві і покори покутовал за свой
 гріх. Кед умерал, прішла гу ньому заш Марія і вжала
 його святу душу до раю.

— Чи сце ше уписали за члена Руского народного Просві-
 ного Друштва?

При фишкалу.

(Провчи.)

Трафело ше раз, же еден человек пришол першираз
 до варошу, да дацо преда, а за пеньєж дакупи сольи и
 муки. Як намирил шицко цо мал, войдзе нука до ва-
 рошу, варош попатрац. Ідзе вон по главней ульици ва-
 роша и видзи на едним месце ульици як людзе уходза
 и виходза з едней велькей хижи. Нє мох ше уж стри-
 мац, а да ше нє опита едного человека цо край
 нього стал:

— Дзе то людзе ходза, чи то церква даяка, чи
 даяки пияц?

— Аньи едно, аньи друге — одпове нєпознати
 человек — ту бива Фишкал!

Човек цо нє чул ньигда за мено фишкал зачудо-
 вано пита ше дальей:

— А цо же то фишкар?

— Човек як и други людзе, а предава розум за
 пеньєж — одповед му исти человек.

На то воидзе и вон до фишкала и шеднє як и други
 людзе на лавочку та чека. Як уш були людзе готови
 порозходзели ше дому. На концу и його фишкар повола
 та запита:

— Цоби ти одомнє жадал? чи маш з даским суд?

— Човек гвари, же нє.

— Но а цоже би ши сцел одомнє?

— Мило ми, же Вас видзим и сцел би сом ше опи-
 тац почим предаваце розум?

Фишкар патри простого хлопа, па го з жарти опита:

— Як Вам мено? — Човек одповед же ше Грицко вола.

— А як же ше пишеце? Керепадловски!

Фишкар запише то на папер ище там цошко дода
 па му гвари: Дай коруну за роботу. Човек му заплаци
 коруну а писмо окруци до рендочки па запха го до па-
 зухи. Пришол зос ным дому. Жена на кеди ше вра-
 цел гвари му:

— Гайде фришко жито треба зос гумна спораиц,
 бо ше на диждь збера, годно ище падац. Но хижна челяц
 ше тому спроцивела. Еден гвари, нє будзе падац, други
 опет охабме го до ютра! А человек цо бул у фишкара
 скричи:

— Чекайце, чекайце, ша я мам у пазухи розум за
кажду роботу. Кед писмо отвори, а у писму стої написане:
— Грицку Керепадловски цогод льем можеш зробиц
нєшка нє одкладай до ютра.
— Га! гвари Грицко, цо то значи глупота. На здравльє
му коруна! Кажди до работи!

Арапска приповедна.

Арапи так приповедаю: Кед Бог засадзел першу лозу,
полял ю диявол зос креву паунову. Кед чокот уж за-
жельеньел зальал ю зос креву маймунову, а кед чокот
заквитнул пошкропел ю зос креву лавову, на конец кед
уж грозно дозрело полял чокот зос креву швиньску.
Док чловек умерено пиє, льицо му ше разведри а шерцо
розвешельи, па ше розшири як паун, но кед мало вецей
поцагньє полна му глава, вон постаньє веселим и почме
скакац як маймун; кед ше раз опиє, розгньива ше як
лев! а кед ше на концу зошицким опиє, теди уш нє
зна за себе, вон ше вальа по жеми як....

Ньеумереносц.

Една капка мльєка
Досц би мухи була
Вона би ше од ньєй
Цалком сита чула.

Но лакомна муха
Допита, сваволна
Вше льєци до мльєка
Дзе кантичка полна.

Хто в' младосци меру
Тримац ньєма дзеку
Най опатри муху
Задавену в' мльєку!

Же и мльєко чкодзи
Таке то нє верне
Но отров є вер'ми!
Гоч цо прекомерне.

О язичу

за южно-славянску руску писменосц.

Реферат на собранію руск. просвитного друштва у Варадиньє
для 2. VII. 1919., преподавал о. М. Мудрий.

Руски млоди и млода.

1.

Кажди народ з язичом жиє и з язичом умера т. е. кед страци
свой язич престава буц тот и таки народ; теди ше прельива, як
поток до рики, до другого народу, траци свойо мєно, и гоч му у
килох ише дѣдовска крєв, його ше природа помали мєнѣ и вон
к окремини, самостойни народ престава жиц: вон умера. Ми
южно-славянски Русини сцєме жиц и остац як руски народ мєдзи

народами, с котрима нас Провидьиниє Божіє злучело; сцеме у новей нашей держави, у кральвству Сербох, Хорватах и Словенцох нє лєм зачувац свой опстанак, отримац ше у живоце, альє сцеме ше и розвивац: напредовац у просвити доброго, краьного и правдивого, а то шицко можеме посцигнуц, лєм на свойим и зос свойим язиком, бо того дня, кед страциме свой руски язик, престали зме буц за навик Русинами, а же би то нє сцел дожиц и дочекац ањи єден Русин, о тим зме шицки твардо ошвечени.

2.

Як стои ствар з нашим руским язиком, котри зме прияльи од дѣдох наших и котри нєшка бешедуєме? У спомен-книги парохіи бачкерестурскей подава нам наш руски писник Др. Гавриил Костелник сльидуюци перегляд гисторійского розвитку и терашнього состоянья нашего руского язика: „Под словом „Руснаци“, кед ше гу тому слову нє дода ньяика апозиция (додаток) розумя нашо Руснаци лєм самих себе т. е. (то єст) тих Руснацох, хтори прежили свою гисторию у дольних странах бившей Австро-угорскей монархii: у Бачкей, у Сриме и Славонii. Од кеди ше нашо Руснаци присельєли с под Карпатох до Бачкей, од теди жию одорвани од пняка руского народу. През тот час, даяки 160 роки, нє мали вони ньяика ањи культурней, ањи политичней звязи зос свою дьидовину. Лєм церковни и дзепоедни школски кнѣжки, а у новше време дзепоедни новинки і календари добивали нашо Руснаци або зос горньей Мадьарскей, або зос Галициі. Церковни кнѣжки и молитвеники примали нашо Руснаци як свойо, бо ту лєм чисто вірска ствар, альє новинки и календари и кнѣжки примали, а так и нєшка примаю лєм як таке, цо мож розумиц, а нє як „свойо власне“.

През тото време, од кеди нашо Руснаци жию у Бачкей, одцудзели ше вони од других Руснацох у вельким руским народзе и постали як окреми конар руского народу. На новим своїм обиталищу, у нових приликох живота виробели вони себе нови характер, нови способ живота у обичайох, у газдованьу, у єдлу у облечиву, а посебно у язiku. Язык, котри себе виробели, поставих власни, котри вецей ньяикому нє припада лєм им.

Па так тото шицко нашло свой вираз и у чувству наших Руснацох.

Кед ше вони волаю Руснаками, теди думаю лєм на себе, а гевтих шицких других Руснацох волаю: Горняци, Галицияне, Руски або Москальє. З того ше видзи, же ше вони тримаю як окреми конар велького стебла руского народу. І нашо Руснаци ше медзи собою дзеля, альє то лєм пре менши разлики и пре места, дзе биваю

Так ше волаю пре менши разлики у бешеди і у характеру: Керестурчаньє, Коцурчаньє и Сримчаньє. Керестурчаньє гуторя: ище, були, ходзели, робели, лєжали, кричали, а Коцурчаньє: еще, бульи, ходзельи, робельи, лєжелъи, кричельи, А ище єст даскальє слова, хтори правя разлику у бешеди южнославянских Руснацох, альє то є мала разлика, а *иншак их бешєда єдна тота иста*. Диялектох у нѣх нєт.

3.

Можеме шмело повесц, же южнославянски Русини гуторя єден язик и жию єден живот. Вони ше уж зросли зос своим новим обиталищем, воно за нѣх постало старе прадѣдовске обиталище. На новей жеми засадзени конар влапел ше, розрос, замоцньєл и терас уж жиє своим животом, своим язиком. Нашо Руснаци зачували свой язик и свой народни живот пре то, бо ше насельєли до Бачкей ище теди, кед шицки сушєдски народи були у таких истих початкох газдовского и культурного живота, як цо и вони були. Шицки ше теди насельєвали до празней жеми, шицки були нови на новей жеми; ведно ше дзвигали, ведно замоцньєвали, а гу тому нациі були вельо, а ањи єдна нє була така моцна, же бу други превладала. Державни язик бул теди латински. Вон ше до живих народних язикох нє мишал, альє их пуцел, да ше розвиваю, як можу. У таких обстояньийох могли и нашо Руснаци зачувац свой язик и свой народни характер. Нєшка у време панованя живих язикох, чєшше ше малому народу очувац як давно. Нєшка пануюци живи язик роби о шмерци нє пануюцому язiku и держави“.

Так од прилики толкує спомнути списатель розвиток и состояннiя нашего народного живота и язика. И баш пре то, же у терашньи часи опасни за мали язики и народи, да ше прельєю до других векших и сильньейших народох и язикох, зишли зме ше до Варадина, як заступники нашего южнославянского руского народу, да ше порадзимє, як би могли найсигурньейше зачувац свой народни живот и язик, односно з якими средствами сцеме свой народни характер обраньиц и свой язик усовершиц на тельо, а го возвишими на чесц нашего кнѣжевного язика. Правда, же о є єдна велька задатѣя и робота, же то є єден идеални, красни иль, хтори зактева жертви и труду од каждого члена нашего народу, но ошвечени сом, же нєт того медзи нами, хтори би нє дел доприношиц каменчки за збудованьє нашего культурного здачя: нашего „руского просвитного друштва“, хторе ма вжац до ужокох тоту бригу, як да нашому народу пода просвиту у його церинским язiku.

4.

Понже зме ше мощно розлучели од наших Руснакох на Карпатох у цалим нашим животу и створели себе окремини южнославянски руски язык, характер и тим, цо ше шицко уж нье да премењиц и преруциц на инше и так зме остали зохабени сами на себе, *шо зме и длужни сами ше зос своима силами* старац за себе, за свой народни живот и язык: за свою просвиту, бо ше за нас ныхто други старац нье будзе. Ягод цо ше нашо браца на Карпатох, восточни и заходни Русини (Пряшов и Унгвар) розвиваю кажди на своим языку, так ше мушине и ми як една треца громада на югу, розвивац на своим мацеринским языку. Ми себе зробели язык, котри вецей нье припада ньиному, льем нам самим. С тим языком ше служиме у звичайним животу, а на тим слатким мацеринским языку сцеме себе створиц и нашу руску писменосц. Хто може процив того стануц?

Ми южни Русини походзиме зос розличних крайох и валадох спод Карпатох. Сигурно е, же нье шицки баш так исто-истучко гуторели, кед ше нашли у Бачкей. Едни баржей цагали на словацке, други вецей мишали мадьярски слова, треци ше тримали правого руского слова. Спочатку у Керестуре, а сигурно так и у Коцуре нье бул народ единствени, то виходзи и зос менох, яки стретаме у перших матрикулох керестурскей парохии. Ест мена, котри указую, же тоти людзе, хтори тоти мена мали, мушели похodziц зос тих крайох, у котрих або пановала або голям ту и там ище остала права руска бешедка. Таки су мена: Дюрдяк, Чутам ище остала права руска бешедка. Таки су мена: Дюрдяк, Чутам, Принка, Перепун, Скочиколода, Кудлач, Зубко, Загакливи, Сопко, Помайливи, Хромишин, Русинко, Скрипко, Куций, Турнак, Козак, Федоркович, Вигоровски, Сімко, Хома, Сарачка, Киканич и т. д. (и так далей). А вст мена, хтори швеча, же тоти Руснаци, цо их мали, жили медзи Мадьярами, так наприклад: Чиншалак, Кетелеш, Буза, Гус, Киленц, Гегедуш, Югас, Киш и т. д. Ест мена, котри баш добре отпедају тим Руснацом, цо мали барс пословачену бешеду, так наприклад: Клочко, Костелник, Кандрач, Пасулька, Замешка, Янчик, Цифра, Моцарко, Мендикаш, Гудак, Абодьи, Крењицки, Пастовњицки, Прехацко, Циберей и т. д. Ест даскельо мена польского походзеня, так: Биялош, Жиповски, Гулович, Галуска Гу тому Руснаци у Бачкей сходзели ше и зос Сербами, Швабами Словаками, Мадьярами, па их слова прияли до своей бешеди, я то вшадзи медзи сушецкими народами. Так помишани народ помишано и гуторел, аж док ше с тей мишаньини нье виробел наш терашњи южнославянски язык. Як видно зос самого языка, пре владала у нас пословачена руска бешедка, з чого ше видзи,

тих Руснакох, цо жили медзи Словаками мушело буц найвецей. Но гоч бешедка нашого руского народу мощно пословачена, ей корень и дух е руски. Кажди наш Руснак, алье ище и дзецко по бешеди позна Словака. Гоч наш руски народ жил у сушедству помишани зос Словаками горе у Карпатох, ньигда ше з ньиима на тельо нье помишал, же би страцел право на руске мена, на руску бешеду, и же би нье зачувал свой руски характер. Тоти прилики обитавалища медзи Словаками льем тото зробели, же ше нашо Руснаци *од своей правей рускей бешеди одальели*, алье ю не одраздели, льем себе створели власну руску бешеду, котра их одлучуе од шицких других Руснакох. Характер нашого руского народу и типи у ньиим ясно указую на правих Руснацох, а нье Словацох. Откеди наш народ прешол свою ферментацию (вренье и сталоженье), трима ше твардо своего языка и нье любии ше з ньииским мишац. З едним словом нашо южнославянски Русини створели себе свой окремини живот у своим языку и своим розвитку и так указали моц дальшого розвитка и с тим пошведочели пред цалим шветом, же сцу на своим языку жиц, бориц ше, напредовац. Чи ми потомци наших твардих дьидох Русинох, можеме о тим и раздумовац: чи да затримаме тот наш наслыдовани язык, чи да го напуштиме!? Нье, ньигда. Кед би го нье сцели за наш писмени язык, нье були би зме тото цо зме — Руснаци.

Правда, же наш язык худобни, нье виробени, нье совершени, алье тому шицкому може ше помочи. И други наци були, цо мали худобни язык, па го себе до ньяшка так обробели, же е богати, красни, способни за писменосц (литератури). То е и наша длужносц. Да зме скорей култивирали (обрабляли) свой язык, нье бул би таки худобни. Но твардо зме ошвечени шицки, же наш язык ма способносц розвитка. Наш язык стои як мост медзи сиверними и пожними славянскими языками, вон е капча, штрехок, котри вяже славянски языки. Вон ше указал способни, да приме нови славянски слова до себе и да их преображи у своим духу и конструкции (складанью, вирабляню). Пре то ше и може льегко допольновац и богацци, а да нье страци свой особени характер. Наш язык е чисти, благогласни, льегкого вигварянья, без полугласних тонох (на нос и зуби). Пре тоти спомнути свойства наш Руснак льегко порозуми шицки славянски языки. Указало ше у тей страшной войны, же ше нашо катонаци барз льегко могли порозумиц зос другима Славянами, и льегко научели их языки. Таки язык чкода би було занягац, одруциц. Длужносц е наша, да го усовершиме. Ягод цо кажди язык ма свой историйски, природни розвиток, так и наш муши мац. Кед е за терас ище худобни, будзе нье одлуга и богати.

довац и розвивац просвита нашого южнославянского руского народу, вежње тот живи мацерински язык, на котрим бешедую терас нашо Русини у Бачкей, Сриме и Славони.

О. Мих. Мудри.

Жадайме на наших схацкох друкованье руских кнѣшикох, руских новинкох. Основуйме вшадзи руски читальни, бо народ през просвиши — шо народ през будучносци!

Щешльиви человек.

(Написал: Др. Г. Костельник).

Започнѣм якцо ше каждая приповедка започина. Бул еден дьидо и баба. Баба була ньедобра, а дьидо добри — барз добри; таки добри, же слунко вжиге грало як на яр, кед дьидо збачело; буря нараз станула, ляд ше пременьел на чисту росу там, дзе дьидо бул; ровка ше стульела як баранче, врана зашпивала як шковранчок, накеди дьидо збачели. Таки то бул дьидо добри.

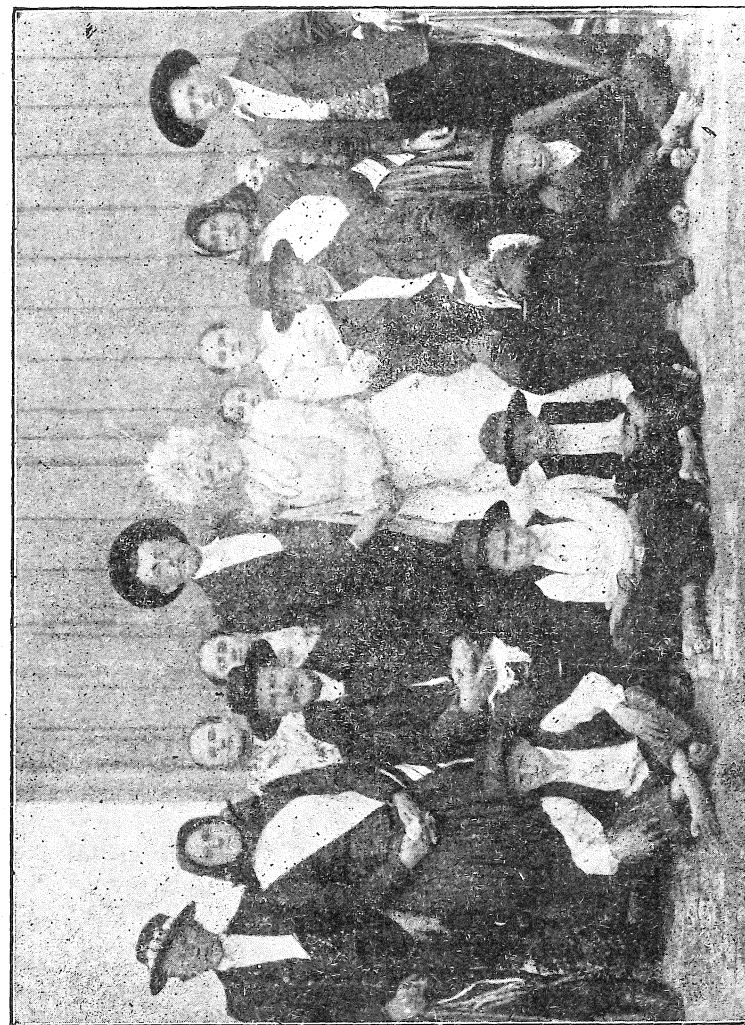
А баба була ньедобра, така ньедобра, же и швецена швичка у ей рукох постала карагуля.

А були вони худобни, барз худобни, таки то худобни же би и мизерна миша загнула попри их добру. Алье цо им Бог нѣ дал, то вони себе сами — здня на дзень — зарабяли. Робел дьидо, робела и баба. Свою власну хижу себе нѣгда нѣ справели, а вше лѣм тельо зарабяли, кельо им досц було на еден рок живота. Баба ходзела до обисцох, виберала конопи а еденаста гарсц ей була. Так баба зарабяла конопи, з конопи зробела влакно, з влакна предзу, а з предзи платно. И мала досц за себе и за дьидо на кошульи, ба! ище и предавала, масла и сира куповала.

Дьидо ходзел гу людзом, кошел жито, а дванасти криж його бул. Ламал дьидо и лупал людзом кукурицу, а дзешати коч його бул. Так, видзице, дьидо зарабял хлѣба за себе и за бабу — ба! ище и предавал, куповал себе догану до пипки.

Дзеци вони нѣгда нѣ мали. А може буц и мали дзеци, алье вони уж так давно вимарли, же на нѣх людзе забули, а сами дьидо и баба свойо дзеци нѣгда нѣ споминали.

Баба була ньещешльива, а дьидо щешльиви; таки щешльиви, же горки орех у його рукох пременьел ше на добри як мльеко, а тварда скорка хлѣба на смачну

Руска свадзба.

як яблуко. А бабп у рукох швижи пироги сплѣшнѣли, а заренко жита зашнѣцело.

Баба ше вше поносовала и нарикала, а дьидо ю цешел.

„Ето яки ми удобни“, жаловала ше баба — нацо и жеіме?“ — „Алье зме здрави!“ отповед дьидо „и добре нам!“ — „Дзе там добре! льем служиме другим людзом як тот плуг, а ньет ањи цо шорово поесц!“ — „Алье слава Богу ми нье гладни! А кельо таки на швецел“ — „Ви вше льем свойо тлучецел“, погнывала ше баба, „а я би вольела умрецел“ — „Добре то и жиц док человек здрави!“ отповед дьидо. „Пойдзеш до церкви, а там ци так исте шпиваю як и першому богачови. Аж мило послухацел“.

У времену ше дьидо спомог: купел себе коня и коч. Нье бул то конь аж таки — на визитацію до войска способни, алье вон ипак цагал. Та ањи нье було у дьида таке чешке цагац. Правда, дьидов коч мал 4 ко-льеса, алье вони ище и сами помагали коньикови: сами ше обрацали. А дьидо льем порушовал да им коньик помага. Наклад дзекеди дьидо на коч 20 гереги и 50 диньи и рушел ше по валалье. „Гереги! диньи! гереги, диньи!“ кричал. А людзе ше схадзали — найвеей жени, куповали. И розкупели. — Врацал ше дьидо з грайцарами гу баби щешльиви. „На бабо“, — гуторел жени, „и тебе пар грайцари. И тебе треба!“

Други дзень пошел дьидо заш по валалье. „Гереги! диньи! гереги, диньи!“ — Зачули дзеци з двора глас дьидов, та гу мацери: „купце, мамо, диньи! Мамо диньи предаваю! тот дьидо ма вше таки добри диньи!“ — „Дайце ми мира; нье мам пеньежи! Идзце ше льем бавиц!“ ви-кричала ше нье една мац. Алье дзеци досадзовали, кед уж иньшак нье та сплалом. „Плачу дзеци“, — мац себе дума, „мушим купицел“ Та кед нье иньшак, та зос гам-бара набрала миричку жита, вишла на шор. И так дьидо заш тарговел.

Под старосц, кед уж дьидо нье мог льехко робиц, садзел динь и гереги. Купел себе под аренду пол ланца жеми при валалье, же би людзом нье було чешко и самим приходзиц на диньи и же би нье мушел дальеко диргац с плодами своей праци. З коньиком поорал (а плуг пожичел) раз и другираз, погноел и сам копал з мотику, а баба садзела — на яр. Направел дьидо през штредок поля драшку уздлуж и прейга, и на едним боку Вадзел гереги а на другим диньи — гнъиздо гу гнъизду. эше веей гереги (бо то дзеци воля) як диньи. На концу

справел себе дьидо кольибу зос наду. У кольиби дьидо спал и едол. Цале польо опсадзел зос слунечньиком.

Пришло льето, а дьидо коло герегах роби — през цали божи дзень. Обрезуе вершки з копиня герегах, а кед треба обраца гереги, же би слунечко боже на шицки боки на нъх пригривало; узрети гереги зношуе гу кольиби. А слунечньики розквитнули як чисте злато, дзвигаю ше пишно на около поля. Мило на нъх патриц. Меджи нъима дьидо як краль. Так му то Бог шумнье давал. Рошню гереги: кажди дзень векши. Льежа помеджи нацинъом як чопор ягнята: чарни и били. Дьидо каждую позна. И як да каждому мено дава — як да матрикулу виписуе. Зос знаками значи каждую: кеди дозрее. Ходзи дьидо по динянокх уздлуж и прейга; схилюе ше, подзвигуе ше, — а вше з пипку у устох. „Шумнье! Шумнье!“ сам себе пригваря.

Пришла нъедзеля або швето, а хлапци цала громада вибрали ше до дьида — на гереги. „Дьиду, мнье таку за 5 грайцари!“ — „Мнье таку за 10 грайцари!“ веей, веей фели питаю.

Зножиком ходзи дьидо от гнъизда до гнъизда, вибера, одрезуе з нациня, таргуе, розкрава. Хваля хлапци: „Добри, дьиду, гереги!“ — „И я думам, же добри!“ отповеда задовольно дьидо.

Придзе гу дьидови з коньиком баба, з рана, отменьиц дьида, бо вон мушел до валалу з герегами; а дьидо бере найкраши гереги, розказуе и дава баби: „На тебе! нье думай же ци жалуем“.

И заш ше избрал дьидо до валалу. „Гереги! диньи! Гереги, диньи!“ шпива вше исту писемку. Схадзаю ше людзе. Купую. А дзепоедна доброго шерца жена посануе дьида: „Нье чешко вам дьиду на швецел жиц?“ — „Ей нье!“ — хвальи ше дьидо, „мнье барз добре на божим швецел! Ањи нье орем, ањи нье шеем — а хльеба ем; як птици небесни, о котрих св. писмо приповеда. Ище и швинку себе каждого року викармим и мам през цалу жиму мяса. А и на доган ми нъигда нье хибело!“ Таки то бул щешльиви дьидо.

Бул и умар. Уж давно. Я го сам нье паметам, алье ми о-ньим моя баба приповедала. Вон у нъей бивал за 20 роки, док баба була газдиня. А як би я його мог видицел? Бо то ше таки щешльиви человек льем раз у 100 роках народзи.

А кед о ным приповедам, то нье иньшак, як цо тот хлапец на валалье приповедал о грозну: „Е добра то ствар грозно!“ — „А чи ши едол?“ питал ше го пайташ. „Нье, я нье едол алье мње апо приповедали, же видзели у варошу одного пана як едол.“

И на тим коньец.

З украинского преложел:

Ю. Б.

— *Хто на Руску Просвишу дава — себе дава и заслужи
вични спомен у руским народу!*

О рачуну и о мери.

Каждому човекови треба ньешка вецей знац, кед сче напредовац, як цо було дакеди потребно, чи то бул газда, роботнѣк ремеселнѣк або тарговец.

Давно ше льехчейше жило на швецце. Давно нье ишло шицко так точно под рачун як ньешка. Нье требало о шицким рачун водзиц, алье ше робело льем так од прилики, а ньешка треба да человек добре роздума, предума и розрахуе себе, кед ше сче влапиц до даякей работи, чи ше му тота робота виплаци, чи будзе при нѣей мац хасен або чкodu и чи вредно або ньевредно, да кладзе до тей або тей работи свой труд; бо за свой труд кажди с правом очекуе, же му будзе наградзени.

Зато видзиме же розумни и просвищени людзе и народи так наисце и скорей робели а и ньешка так исто робя. Роздумаю себе и розрахую напрец добре и кед видза, же ше им робота виплаци, лапаю ше до нѣей, а кед видза же рачун би нье виходзел добре за нѣх, нье беру ше до такей работи. — Так ньешка у газдовству, так при роботному човекови и ремеселнѣкови а так и при тарговцови. Хто так нье роби, тот роби намислом и може нье льем згубиц або ше задармо трудзиц и мучиц, алье може и препаднуц. Так нье робя просвищени народи, так робя льем народи цемни и ньепросвищени, а прето просвищени и напредую, ньепросвищени препадаю и препаднуц муша.

Прето, чесни мой и добри Русине, и наш народ ше таргнул зос сна и основал себе „Просвѣтне друштво“, да наш народ почуе, просвѣщуе и до щесца и благосостоянїя водзи. А перши радосни початок уж ту, бо ци вон дава до рук тот перши твой календар. У нѣм ше будземе радзиц, учиц, просвѣщовац. И тоти

слова, цо слѣдую, най буду на твой хасен и поуку и за твой добро написани.

Цо дакле треба ньешка знац єдному усиловному, вредному роботному човекови, газдови майстроци або тарговцови, кед сче напре-

Руска млада пара.

довац и за другима просвищенима народами нье заоставац, алье единак исц и крацац, о тим сцем тєраз даскельо слова прєгвариц гу тебе.

I. Рачун.

Каждому човекови потребно у днѣшнѣх часох да зна *раховац*. Правда же потребно знац и читац и писац, алье и тот, хто нье зна читац и писац, през рачуна нье може у своей работи напредовац, а раховац ше може научиц и през писаня, у глави.

Зос глави мож вираховац голъем тото, цо за обични потреби у животу найнужнейше, алье векши рахунки нъе випадню баш вше и каждому добре през паперу и писаня. Прето просвищени, напредни народи старосц маю на то, да маю добри школи, да им дзеци до школи ходза и да ше у школи науча нъе лъем читац и писац алье и раховац голъем главни рачуни, котри су за живот потребни, а то су: собирац, однѣмац, множиц и дзелѣц. И маю право бо дзединьски вѣк зато найзгоднейши. Дзеци лъехко и фришко лапаю до глави шицко, цо чую и цо ше им приповеда и цо ше их учи. Старши людзе, котри маю у глави други бриги, нъе лапаю так лъехко до своей глави тото, цо требало да у дзединьству научели, то позната ствар каждому. Зато и нашо дзеци най ходза до школи, да ше науча там познавац Бога и свою виру, а гу тому и шицко тото, цо за живот нужно знац, през чого у животу нъе годни напредовац, бо живот им будзе иньшак чешки, пре свойо нъезнанье и цемноту буду страдац у животу и за другима заоставац и препадац. Знаме, цо вредзи нъешка писмени чловек, а яки цемни напроцив нъеписмени Чуе ше вельо раз: дал бим нъе знам цо да знам читац, писац, раховац, алье старшому то уж чешко. Хто вецей зна вецей вредзи и лъехчейше ше у швецѣ винайдзе, лъехчейше вижѣ вшадзи, як тот, цо баш нѣч нъе зна и цо е як цемни.

Ти мой Русине од природи бистри и од Бога зос краснима дарами обдаровани, знаш ше винайсц у швецѣ, алье знай, же ше ище лъехчейше обрациш по швецѣ, кед будзеш писмени, просвищени и од младосци у тим шицким поучени, цо за живот потребне. Прето нужно да ше стараш о просвищению и своим власним апомож у тим и другому братови свойому. Нъе забуц и за дзецко свойо, бо гоч биши и нъе знал сам, кед ци дзецко научи, будзеш мац у нѣм поцешенье и помоц, кед го, добре виховаши и воспиташи.

Цо ше тиче баш рачуна за обичного чловѣка би за нужду було досц, кед би знал собирац и однѣмац, а кед зна ище и други два темельни рачуни, теди е у рачуну уж добри. Добри майстор, а такой тарговец, треба да зна тоти шицки штири темельни рачуни: собиранье, однѣманье, множење и дзеленье, а гу тому треба да е и писмени; през того сигурно препаднье и нъе годзен право напредовац. Но у животу приходзи и на часци дзелѣц, на пол, на три на 4, 5 и т. д. часци а то ше вола, половина третица, штвартина и т. д. зос цалого. Хто ма дзеку, и то нъе чешко научиц. На часци роздзельене число, вола ше зламани число, на пр. половина, третица.

У животу так робиш, кед даваш або береш з рису, кед робиш зос даским у компани, у друштве, кед гвариш пол дня, пол мешаца, пол рока, ферталь рока т. е. една штвартина рока (3 мешаца); то шицко зламани числа, або часци зос цалого, зос дня, мешаца, рока. При рису цале тото шицко, цо ше ма на часци роздзелѣц. (Рис малярске слово а значи часц).

О рачунох, кед Бог да, на рок вецей напишем.

II. О мери.

Зос рачунами ше копчаю мери. И мери спадаю гу рачуну. Добре знаме, же ше през мери нъе мож нъешка анѣ рушиц. Идз купиц солѣ, цукру, предай зарно па и рогати статок, видз на пѣц або ше одвеж на вашар, през мери ше нъешка нъе можеш анѣ рушиц, а так ше и гвари: мера — вера.

А яки ест мери?

Стари мери ше нъешка уж нъе шицки хасную у животу медзи людзми. То були на пр. риф, ват, стара мажа, фунт, сатлѣк, галва. Хаснуе ше ище зато найвецей ват и риф, алье и тоти мери ше уж меняю зос новима и место нѣх ше хаснуе уж вельо нова мера? То *мешрова* мера. Вообще, кед ше дацо ма мерац теди ше мера лъebo:

- 1.) длужина (сама), лъebo;
- 2.) длужина и ширина, лъebo
- 3.) длужина, ширина и висина.

За першу меру служи метер за длужину, за другу ше вола квадратни метер, а за трецу кубиков метер (кубик).

Кед сцеш знац, яке дацо длугоке, або як далеко едно место од другога, теди мераш лъем длужину або удаленосц од одного места до другого, а то ше мера зос метром за длужину и гвари ше: тото место тельо метери, або километри далеко од того, (ланц таки длугоки на пр. 300 метери).

Зос квадратним метером ше мера на пр. поля, т. е. 2. страни, длужину и ширину.

Зос кубиковим метером ше мераю 3 страни, а то су ствари, котри ше волаю материя, и котри ше можу влапиц до рук на пр. доска, цегла. Таки ствари ше волаю: материялни тѣла. Кед сцеме мерац тѣло, яке е чешке, теди нам служи кила або килограм.

А одкаль походза тоти мери и чом ше хасную вше вецей место старих мерох?

Метрова мера походзи зос Францускей, там е уведзена пред вецей як сто роками — за револуци и од теди ше вше вецей и вецей хаснуе и уводзи место старих мерох, прето бо вона згод-

нѣйша, едноставнѣйша и единствена. Единствена значи тельо, же ше една мера зос другу капча и вяже, у союзу метер и зос квадратну меру и зос кубикову и зоскилограмом (зос меру за чешки тѣила), а скорей при старих мерох так нѣе було. Стара мера за длужину бул риф и ват, а тераз є метер. За 2 страни бул квадратни ват, то ище хасную, алье рифа квадратного нѣет анѣ нѣе було нѣгда.

А мера за текущи ствари як вода, вино, ольей, витриол и други таки ствари нѣе була скорей у нѣяким союзу зос другима мерами, а нова мера и ту згоднѣйша од старей. За текущи ствари нова мера ше вола литра, 100 литри ше вола гектолитер, а менѣей од литри дзешата часц ше вола децилитер (деци), а литра так у союзу зос метром, бо една литра то тельо як еден кубиков дециметер т. є. простор еден дециметер високи, широки и длугоки (глѣбоки) то баш литра. Дециметер то дзешец раз менѣйша длужина од одного метра.

А кед тот простор т. є. едну литру наполнѣиш зос чисту воду, котра ма 4 гради цѣплоти, теди важи баш еден килограм.

И так метрова мера у союзу и зос меру за чешки ствари або матерѣялни тѣила, бо простор од одного кубикового дециметра, а то литра, наполнѣени зос воду чешки є 1 килу. И так видзѣме, же шицки днѣшнѣи мери мож звесц и зложѣц на едну меру, а то є метер.

Тераз ище на кратко зложме шицко вѣдно о мерох.

Нѣешка ше найвѣцей хаснуе готово уж вшадзи метрова мера, а вола ше так прето, же метер єй початок.

Зос метера ше винайду и виводза шицки други мери, и квадратна и кубикова и за текущи ствари и за чешки ствари.

Метер ше так дзельї:

Векша мера ест така:

Декаметер, гектометер, километер т. є. 10 метери, 100 метери, езер метери. Обично ше рахуе длужина до езер метерох лѣем на метери, а езер метером ше гвари еден километер, а 10 километери ше вола мириаметер. (то ше за вельки длужини хаснуе).

Менѣйша мера од метера за длужини є: дециметер, центиметер и милиметер. Тоти мери ше шицки хасную у животу. Каждая дальши менѣйша 10 раз од предидущей т. є. у метру ест 10 дециметри, 100 центиметри и езер милиметри. Исто так и зос квадратну меру. Квадратни метер то една ровнѣйна метер длугока и метер широка, як цо и квадратни ват: ват длужини и ват ширини.

Квадратни метер ше дзельї як и метер обични за длужину, алье ту ше рахуе вше по сто: (а там по дзешец було).

100 квадр. метери то 1 квадратни декаметер, вола ше и *ар.* 10000 кв. метери то квадр. гектометер або гектар.

На ари и гектари ше нѣешка уж рахуе, кед ше мера поля место на вата квадрат.

Менѣйши мера:

Квадратни дециметер т. є. еден дециметер длужини и еден ширини або стораз менѣйше од квадр. метери. 1 кв. центиметер значи тельо як 1 центиметер широке и 1 длуге, або 10000 раз менѣйше од кв. метера, а так квадр. милиметер за мали точни мери служи.

Кубикова мера ше так дзельї: 1 куб. метер то простор 1 метер длугоки, 1 метер високи и 1 метер широки.

Еден куб. дециметер то езер раз менѣйше од одного куб. метера, а тот простор ше вола, як зме уж спомнули една литра. Дальей иду куб. центиметер и куб. милиметер, вше езер раз єдно од другого менѣйше.

Мера за чешки ствари, котри ше мераю на вагу: Еден килограм, або *кила*: Векши мери ше волаю: 100 кили ше вола еден метер обично за зарно ше гвари за сто метери еден вагон. Едан *шона* то тельо як 10.000 метери.

Менѣйши од кили:

Гектограм, грам и декаграм. Грам ше дзельї дальей на дециграм, центиграм и милиграм, но то лѣем при бара точних мерох. 10 грами то декаграм 100 грами то гектограм, алье ше рахуе деки до 100 и кед 100 деки теди ше гвари една кила.

Литра ше так дзельї:

100 литри то еден гектолитер, а менѣйши таки: децилитра, центи, милилитра но у животу приходзи и рахуе ше лѣем зос децилитру. Деци $\frac{1}{10}$ литри, 5 деци пол литри.

Як ше видзи шицки нови мери ше дзеля вше по дзешец, зато ше и вола тото роздзельєнє десятинске, а лѣехке є и добре прето, бо є едноставне и лѣехко кажди запаметац и похопиц може.

Стари мери нѣе були таки згодни. Вони ше дзельєли або на 12, або на 6 часци, або инѣшак.

Ват ше дзельї на 6 шухи, шух на 6 цоли. (Шух нѣем. слово а значи тельо як чловеца штредня нога длуги кед ше рахуе од пети по пальци. Цол тельо значи як палец.) Но о старих мерох и як ше маю гу новей мери, кед сцеме прераховац стари мери на нови на пр. стару мажу на нову и други кед Бог да други раз, а за тераз най будзе и тото досц и на хасен голѣем дакому, а кед то будзе теди мой труд будзе нѣедаремни.

О. Д. Надѣ.

Поуна.

Жем и ей бивателъе жителъе.*)

(По Т. Вл.)

Величина жеми и число людзох.

Наша жем ма вецей як 509 милийони квадратни километри. Од того е од прилики штвартина суха жем а остаток вода. На теј штвартини сухой жеми бива 1.567,400.000 людзох и то у Азийи 853 милийони, у Европи 422, у Америки 165, у Африки 149, а у Австралийи 6 милийони.

Вира.

На шицким швецѣ ест католикох 270 милийони, протестантох (вшелияки фелои) 180, грековосточних (православних ньесоединьених) 110, мухамеданцох 220, жидох 11, поганох 779 милийони.

Язики.

На цалим швецѣ ест коло езер язики. Кинески гутори 370 милийони, англицки 124, руски 93, ньемецки 80, шпаньолски 50, талиянски 33, францески 31, хорватско-сербски 7 милийона.

Держави.

Самостални держави ест 63. Од тих ест републики 27 (у Америки 21, у Европи 5, и Азийи 1.) Уставни царевини и кралъевини 22 (у Европи 18 (пред свѣтску войну) и Африки 4); а у других владар самовольно пануе.

Войско.

Шицки держави маю зоз морнарицу въедно у време мира 5 милийона людзох у войску, а у време войны до 19 милийона. Трошок на шицку войску у време мира виноши вецей як 9 милиярди коруни.

Державне длуство.

Франуска е найвецей длужна (29.000 милиярди ко-руна). За Француску приходза по шоре: Русия, Ньемецка, Енглеска, Америцки союзни держави, Италија и т. д.

* То писане ише пред войну.

Длуства шицких державох виноша 210 милиярди коруни, (тераз по войны вельо вецей), так же на каждого чловека на швецѣ приходзи 132 коруни длуства.

У Европи Чарнагора ма найменей длуства (милиярду и пол), на каждого Чарногорца приходзи льем 7 коруни док кажди Серблын длужен 184 коруни а Француз 773 коруни.

Руска ньевеста.

Величина державох

Енглеска ма штварти тал швета а под ей управу пяти тал шицких людзох. Русия ма седмину жеми алъе ей жем слабо населъена.

Наймоцнейша держава.

По числу бивателюх наймоцнейша держава ест република Кина. Вона рахуе вецей як 370 милийони души. дакле вецей як пяти тал цалого швета. Кед би ше ушорела була би страх цалому швету!

Просвѣта.

У Европи ест 455.000 народни школи зос 41 милион школярами, 5830 стредньи школи зос 1,186.000 школярами и 117 високи школи зос 236.480 слишателями. По тим рахунку по два народни школи посилаю по єдного слишателя на високи школи (универзи).

Жельезни драги.

Жельезна драга на цалим швеце длуга е близко 1 милион километери, а то би жем по штредку опосало 25 раз. Телеграфова драга двараз е длукша од гайзибанскей.

Жем и мешац.

Мешац е од жеми удальени коло 385.000 километери. Тоту драгу жем би зос свою хитросцу прешла за 21 годзину; шветло льем за 1 секунду; кугла зос дзела 10 дньи; пешак кед би ишол дзень а ноц пришол би на мешац за 12 роки, шнелцуг за 170 дньи а шлѣмак би тоту драгу прешол за 12 езри роки! Так нам ето далеко найблѣиша гвизда!

Наоколо жеми за 40 дньи.

Зос Петрограду до Владивостока треба 15 дньи; зос Владивостоку до Ст. Франциско 13 дньи; зос Ст. Франциско до Нь-Йорку 7 дньи; зос Нь-Йорку до Петрограду 5 дньи. Ведно 40 дньи.

Жадайме на наших схацкох друкованье руских кнѣшикох руских новинкох. Основуйме вшадзи руски чшальньи, бо народ през просвѣти — то народ през будучносци!

Пословици (присловки).

През Бога аньи до порога.
 Бог високо — цар дальеко.
 Боски очи видза нас воднье и вноци.
 Брат себе рад — шестра себе нѣсла.
 Бида тому двору — дзе розказуе крава волу.
 Блато нѣ треба ношиц з цудзого валалу — ест свойого досц.
 Вола за роги — а людзох за слова вяжу.
 Врана врани — очи нѣ виджобе.
 Вецей дньи — як колбаси.
 Циха вода — бреги подмива.
 Вшадзи добре — дзе нас нѣт.
 Видзи цудзе под льесом — а нѣ видзи свойо под носом.
 Глава шивее — а розум шальее.
 Дзе найценьше — там ше урве.
 Дзе части госцини — там бльизко глад.
 Гарчок гарчку доганя — а обидва чарни.
 Дзе нѣт огня — там ше нѣ кури.
 За пенѣж мож шицко купиц — льем мацер нѣ.
 И шльепа курка дзекеди зарно найдзе.
 И я мам и ти маш и вон ма правду — а правди нѣт на швеце.
 Кед ти пан и я пан — а хто будзе швиньи чувац.
 Хто ше льичи — тот ше кальичи.
 Крава, хтора вельо ричи — мало мльека дава.
 Кого гад укушел — и хльисти ше бои.
 Кажда рука гу себе крива.
 Кобула забула же и вона дораз гаче була.
 Кривого древа у льеше найвецей.
 Хто в льеце льенуе — в жиме гладуе.
 Хто нѣскоро ходзи — сам себе чкодзи.
 Хто вцас става — тому Бог дава.
 Кед идзеш жичац — подумай же треба врацац.
 Льениви двараз ходзи — а скупы двараз плаци.
 Нѣ шицко злато — цо ше бльищи.
 Нѣ поведз гоп — док нѣ прескочиш.
 На язѣку мед — а у шерцу ляд.
 Нѣ каждая ноц — Велька ноц.
 Огень з огньом — нѣ загашиш.
 Оцец вихова 12 дзеци — а вони нѣ можу його.

П'яньици кажда дражка узка.
 Правда — очи колье.
 Помали — дальей дойдзеш.
 Пуш пса под стол — а вон видзе на стол.
 П'яньица подли гощ — бо нье зна кеди досц.
 Пожувай перше — аж вец льичай.
 Була то беда и за нашого дьида.
 Рука руку умива — па обидва били (чисти).
 Руснакови по вашаре — розум.
 Рада би душа до раю — а грихи спераю.
 Яка праца — така плаца.
 Якій оец, таки син — яка matka, така Катка.

— Хшо на Руску Просвишу дава — себе дава и заслужи
 вични спомен у руским народу!

И то добре знац у обисцу.

Зачуваньє фарби баволни фарбеней. Намоч баволну скорей як почнеш штрикац до сланей води, да ци фарбу длужей зотрима.
Чарни ботоши зотримаю фарбу — гоч ше и вецейраз райбали — кед до води у котрей их плокаш даскельо калки белавого крохмально насипеш.

Шлях на шматох. Кед збачиш шплях на шматох, ростоп кухньовой соли у Spiritusu льебо у Ammonii (Salmiakgeist) и зостим го чист.

Шлях од чарней кафи. Найльепше зос добрим мидлом (неутралним) и зос воду вирайбац; кед так нье видзе пробуйме зос слану воду (5 деки соли ростоп у 1 литри води). Кед! шплях уш стари намоч го скорей до жимней води и так го вирайб.

Шлях од билей кафи, ше намасци зос Glycerin-ом и так ше у льитней води вирайбе.

Шлях од чарнила, у билых шматох так чист: куп у аптеки дакус Acidum oxalicum-а (отров! чувай да дзецом до рукох нье придзе!) посип зным шплях и тримай го поверх едного гарчка у хторим вода вре так да шплях поверх пари стои и да го пара прейдзе, затим го виплокай добре.

Шлях од червеного вина у билых шматох намоч зос Hydrogenium hyperoxydatum 3%-ом (добийеш на готове приправене у аптеки до едней флашочки) вирайб и осуш на слунку.

Так исто можеш и шплях кафи одстраньц.

фабрика конопова Русина Гафича у Р. Керестуре.

100
30
70

Вичухани, бльицаи, шмати можно обновит и то так: Ростоп $2\frac{1}{2}$ деки кухньовой соли у 5 деки води и у $2\frac{1}{2}$ деки Ammonii (Salmiakgeist) пречухай зостим бльицаи места затим почухай зос жимну воду; полож плахточку мокру на них и польехко их ви-пресуй (вицглай) и вивши да ше осуша.

На исти способ можеш и покровци фини очистиц. Помишай 4 деки Ammonii i 3 литри води и зостим их по витрепаню почухай и осуш.

Чисцене масних калапох и гальерох. Ростоп 3 часци обычной соли у 10 часткох Spiritus-у и 10 часткох Ammonii, замачай до того едну вольнгану рендочку и почухай места замасцени.

Шлях од ардзи ше так чисци: Потлуч и помиший еднаки часци крамскей и кухньовой соли посип на шлях и тримай поверх пари да пара шлях прейдзе.

Шлях од ардзи и чарнила можеш и так чисциц: Вицадз едну лимуну, замачай шлях и посип зос солю, вилож на слунко и увидзиш робота ци ше уда.

Ошкладане ципелох. Кед сцеш ципели на длукши час откладац (през жиму льебо льета) помастц их на льехко зос терпентином и до паперу закрущено их одлож да ци ше добре зачуваю.

Стварднуша скоро. Кед ци ше ципели ствардди ти их помачай од часу до часу зос зогратим ольеом цо ше у аптекох oleum ricini вола и скоро постанье мехка а гу тому аньи воду ци нье препущи.

Сальешньети ципели почухай зос оцтом а вец их добре висуш (алье нье над огньом)!

Лампа. Полож до ольею дакус соли и лампа ци льешше будзе швициц.

Кед ци ше лампа кури помож себе так: намоч гнот — як скорей го до лампы покладзеш — до оцту и висуш го. — Можеш и едну цибулю вицадзиц до петролеума (ольею) да ци ше лампа не кури.

Чисцене гордвох. Розмишай отруб зос воду усип до гордова и охаб так док нье почнье киснуц. Затим висип, оплокай и гордов ци ше очисти гоч стухнути и спльешньети бул.

Пукнуши гордови. Кед ци гордови чечу направ себе масц слыдуючу и замасц тоти места. Ростоп на огню 6 часци швинскей масци, 4 часци обычной соли и 3 часци билого воску, кед ше ростопело насип доньго ошиваного пепелу. То уцерай место хторе залыпиц сцеш на сухо i так го замасц.

Кит за окно. Змишай: 1 часц загашеного вапна, 2 часци муки зос ражу и 2 часци льенового ольею (у аптекох под меном linum) и погньец добре.

Кит за ствари од порцелана. Потлучену креду (у аптекох под меном Calcium carbonicum) помишайме зос вращим кльiom и так лыпиме розбити ствари; робме фришко да ше нам кльiй нье затвардньее.

Можеш и еднаки часци загашеного вапна и сира помишац, погньец и зостим розбити суди залыплывоац.

Кльiй през води. Обычного столарского кльiю полож до гарчка, насип кусцичко води да ше розмокнье; затим насип льенового ольею и вар шицко док ше нье ростопи.

Мож го дораз употребитц за лыпенье стварох котри ше повонку находза, виложени жими, слунку i т. д. Ствардньее як камень, у дищу ше нье ростопи.

— Чи сце ше уписали за члена Руского народного Просвишного Друштва?

Шицко ма свою задачу.

Ишол раз подраже зос вельку терху накадзени коч. На вистирчаних каменьох вше так диргнул, же льовньик подскочел. „Алье ци добре танцовац на моих плецох“ гвари нье задовольно кольесо льовньикови. „Ба и я мам свою роботу. Нье видзиш, же тримам шапку“ отповед льовньик. „То ньич, шапка на моих плецох шедзи“ гвари кольесо. „Я тримам льовчу, нье видзиш?“ гвари шапка. „Но льем нье язикуйце, бо аньи едно ньич нье робице льем терху спорице. Кед мнье нагньиваце, дораз нас позруцуем шицких“ гварело кольесо.

Нье одлуга на едним векшим каменью мощно диргнул коч, вискочел на жем льовник а заньим спадла шапка льовч. Мало дальей „рупс“, спаднул коч, одломела ше совина а кольесо одльецело аж до ями. Газда зкочел воза, ходзи около коча и круци зглаву. А кольесо чути ярку облаcene а дума себе: „Но на то сом нигда нье умало, же мандушки льовньик таку вельку вредноsc а на кочу“.

Гуска и риба.

Раз пливала една гуска по води и гласно приповела себе: „Но исце я найчуднейша птица на шведе. Знам льывац по води, ходзиц по сухой жеми, льетац по возуху. Ньет вецей такей животиный на шведе як гуска“.

мерковал да го Карас нѣ зобачи; и пришол до канцеларии. А Говля почнѣ гу паноцови: »Паноцец, олупали зме кукуруицу, па зме пришли, да нас виплацице«. »Добре, добре«, гвари паноцец. »Алье цо ти будзеш, Говля, есц? Карас ци вжал сланьину, па ти мушиш жаби есц! «Ей паноцец«, одвращел Говля »ви вше лѣем да франту робице!« »Цо?« гвари паноцец »кед ци гуторим, же ци Карас сланьину вжал. Нѣ верим? Нолье опать цо ма Карас за сару. Вицагнѣи му онучку зос правей чижми!« Карас почервенѣел, а Говля нѣ знал, чи ту дацо правда, чи лѣем франта. Теди сам паноцец вицагнул Карасови зос сари сланьину, па гу Говльи: »Но видзиш! Нѣ гварел сом. А тераз дай Карас бичак па ше подзельце зос тоту сланьину, да и Говля е сланьини: А ти Карас, вецей у паноца нѣ краднѣи анѣи на пойдзе, бо паноцец и прес повалу видзи.

Успих и робота Руского нар. Просвишногo Друштва:

До тераз видани трудом и трошком нашого Просвишногo Друштва шоши кнѣишки:

1. М. Поливка: Читанка за III. класу основних школах;
2. Календар за рок 1921.
8. Руска Азбука за I. класу осн. школах.

За друкованѣе пригoтовена уж и Читанка за II. класу осн. школах, а и други кнѣишки нѣ одлуга швешло увидза. Тоти шицки кнѣишки мож достац и наручиц при Руским нар. Просвишним Друштве у Руским-Керестуре.

Браца Русини! Нашо нар. Просвишне Друштво кажди ро отримовац будзе главни своѣо схаци, и шо вше индзей, да цал народ бере учасц у своѣи Просвишти. Того року зидземе ше зробел, да сом — — — — — або у Сриме, шором у каждим ваши ми нѣ дал, та бим муш — — — — — ицки цо векшим числу на народн

Зос 1

Зна дахто од вас, дзеци, паноцец у школи у першей класе
»Перше створел Бог говлю, а

Еден дѣидо поучовал сво видзел же дзецко нѣ зна цо т

112
113
3975